ZBIERKA ZÁKONOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ročník 2025

Vyhlásené: 30. 9. 2025 Vyhlásená verzia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky

Obsah dokumentu je právne záväzný.

252

NÁLEZ
Ústavného súdu Slovenskej republiky
PL. ÚS 9/2023-86
V mene Slovenskej republiky

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a sudcov Jany Baricovej, Miroslava Duriša, Libora Duľu, Ladislava Duditša, Rastislava Kaššáka, Miloša Maďara (sudca spravodajca), Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského o návrhu **Mestského súdu Bratislava I** na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ s Ústavou Slovenskej republiky, Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Chartou základných práv Európskej únie takto

r o z h o d o l :

Návrhu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky bol 4. októbra 2022 doručený návrh Mestského súdu Bratislava I [predtým Okresný súd Bratislava IV; (ďalej len „mestský súd“)] na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ (ďalej len „napádané ustanovenie“) s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2, čl. 17 ods. 1 a 2, čl. 50 ods. 1, čl. 141 ods. 1 ústavy, s čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a s čl. 49 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“).
2. Podľa napádaného ustanovenia sa odňatím slobody na desať rokov až pätnásť rokov páchateľ potrestal, ak spáchal čin uvedený v § 172 ods. 1 Trestného zákona (a) a už bol za taký čin odsúdený, (b) pre osobu, ktorá sa lieči z drogovej závislosti, (c) závažnejším spôsobom konania, (d) na chránenej osobe alebo (e) vo väčšom rozsahu. Základná skutková podstata bola v § 172 ods. 1 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 sformulovaná tak, že kto neoprávnene (a) vyrobil, (b) doviezol, vyviezol previezol alebo dal prepraviť, (c) kúpil, predal, vymenil, zadovážil alebo (d) prechovával po akúkoľvek dobu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor alebo kto takú činnosť sprostredkúval, potrestal sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.
3. Odôvodnenie návrhu na začatie konania rekapituluje priebeh trestného stíhania vedeného proti obžalovaným, proti ktorým sa od 29. júla 2015 na mestskom súde vedie trestné konanie pre skutok kvalifikovaný podľa § 172 ods. 1 písm. c) a d) a ods. 2 písm. c) Trestného zákona.

Mestský súd vyhlásil 2. júna 2016 vo veci rozsudok. Následne tento rozsudok Krajský súd v Bratislave podľa § 321 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku zrušil v celom rozsahu uznesením z 13. decembra 2017. Nazdával sa pri tom, že mestský súd svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodnil a postupom podľa § 322 ods. 1 Trestného poriadku vrátil vec mestskému súdu na opätovné rozhodnutie. Na hlavnom pojednávaní konanom 28. februára 2022 mestský súd prerušil konanie uznesením podľa § 283 ods. 5 Trestného poriadku, pretože sa domnieval, že všeobecne záväzný právny predpis nižšej právnej sily, ktorého použitie je v danej trestnej veci rozhodujúce pre rozhodovanie o vine a treste, je v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou. Proti tomuto uzneseniu podal sťažnosť prokurátor. Sťažnosť prokurátora krajský súd zamietol uznesením zo 14. júna 2022 podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

4. V čase od prerušenia trestného stíhania boli s účinnosťou k 1. máju 2022 *inter alia* novelizované § 171 a § 172 Trestného zákona. Tieto sú pre rozhodnutie v predmetnom trestnom konaní, ktoré sa vedie proti obžalovaným, kľúčové. Mestský súd pritom uviedol, že novelizované ustanovenia nie je možné v konaní použiť, keďže trestná sadzba pre obžalovaných je podľa starej a novej právnej úpravy rovnaká, t. j. desať až pätnásť rokov. Keďže trestná sadzba podľa novej právnej úpravy nie je pre obžalovaných priaznivejšia, mestský súd sa nazdáva, že je s ohľadom na prerušené trestné stíhanie stále povinný aplikovať ustanovenia starej, t. j. nenovelizovanej právnej úpravy.

5. Návrh na začatie konania mestský súd odôvodnil predovšetkým neprimeranosťou výšky trestu, ktorý by mal v zmysle záväzného pokynu krajského súdu (podľa § 327 ods. 1 Trestného poriadku) voči obžalovaným uplatniť. Pri postupe v trestnom konaní vedenom na súde akceptuje zákonný príkaz svojej viazanosti názorom krajského (odvolacieho) súdu. Nemožnosť odchýlenia sa od názoru krajského súdu vychádza z ustálenej rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ako aj rozhodnutí ústavného súdu. Na druhej strane však mestský súd spochybnil primeranosť, t. j. proporcionalitu legislatívneho zásahu do základného práva (osobnej slobody) pomocou výšky trestnej sadzby, ktorá obžalovaným za spáchané činy hrozí. Zákonná trestná sadzba sa mestskému súdu javí ako zjavne neprimeraná a svojimi negatívnymi dôsledkami na obžalovaných, ich rodinu, blízkych, spoločnosť a štátny rozpočet mnohonásobne presahujúca pozitíva stelesnené v presadení verejného záujmu sledovaného právnou úpravou.

6. Mestský súd sa nazdáva, že napadnuté ustanovenie je vo vzťahu k obžalovaným neprimerane vysoké, a teda neproporcionálne. Svoje tvrdenia opiera o zákonnú úpravu, ktorá rigidne stanovuje vysokú výšku trestu, ako aj o názory právnej doktríny kritizujúce výšku trestu za skutky, ktorým čelia obžalovaní. Preto sa nazdáva, že napádané ustanovenie sa dostáva do rozporu s čl. 12 ods. 1, čl. 16 ods. 2 a čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy.

7. V ďalších pasážach návrhu na začatie konania mestský súd vykreslil ďalšie skutkové okolnosti prípadu, ako aj osobnostné pozadie obžalovaných. Tým sa snažil poukázať na neprimerane vysoké potrestanie, ktoré hrozí obžalovaným za spáchané skutky podľa právnej kvalifikácie napadnutého ustanovenia. Kritizuje výšku hroziaceho trestu, ktorý podľa jeho názoru nemôže prispievať k účelu potrestania sledujúceho zákonodarcom. Nadväzuje pri tom aj na rozhodovaciu činnosť ústavného súdu a medzinárodné ľudskoprávne dokumenty. Napokon sa vo svojej argumentácii opiera aj o primárne a sekundárne právo Európskej únie.

II.
Priebeh konania

8. Dňa 27. júna 2023 ústavný súd návrh prijal na ďalšie konanie v časti namietaného nesúladu § 172 ods. 2 Trestného zákona v znení účinnom do 30. apríla 2022 v časti „... na desať až pätnásť rokov...“ s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 16 ods. 2, čl. 17 ods. 1, ods. 2, čl. 50 ods. 1, čl. 141 ods. 1 ústavy a s čl. 3 dohovoru. Návrh na začatie konania v časti týkajúcej sa súladu napádaného ustanovenia s čl. 49 ods. 3 charty odmietol ako podaný neoprávnenou osobou.

9. Podľa § 76 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sú účastníkmi konania navrhovateľ a orgán verejnej moci, ktorý napadnutý právny predpis vydal. Keďže napadnuté ustanovenie bolo súčasťou Trestného zákona v znení účinnom

do 30. apríla 2022, týmto orgánom je Národná rada Slovenskej republiky. Vedľajším účastníkom konania je podľa citovaného § 76 vláda zastúpená Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.

II.1. Stanovisko Národnej rady Slovenskej republiky:

10. Predseda Národnej rady doručil ústavnému súdu listom zo 14. decembra 2023 (č. PREDS-266/2023) návrh napadnutého zákona s dôvodovou správou a prepis rozpravy zo 42. schôdze národnej rady z 20. mája 2005. Podľa tohto listu národná rada ako účastník konania súhlasila s upustením od ústneho pojednávania a k predmetnej veci stanovisko nezaujala.

II.2. Stanovisko vlády Slovenskej republiky:

11. Stanovisko vlády ako vedľajšieho účastníka konania bolo ústavnému súdu doručené listom ministerstva spravodlivosti z 5. januára 2024 (č. S-MSSR-001683/2023). Podľa doručeného stanoviska si vláda plne uvedomovala, že vymedzené trestné sadzby za drogové trestné činy sa vymykajú priemeru ktoréhokoľvek členského štátu Európskej únie, pričom slovenská trestnoprávna úprava v tejto oblasti je koncipovaná na mimoriadne prísnom trestaní. Vláda v tejto súvislosti poukázala na návrhy zákonov, ktoré mali prísnosť zmierňovať, avšak v konečnom dôsledku neboli schválené (LP/2017/730 a LP/2022/511). Podľa vlády mala zásadnú zmenu priniesť novelizácia nachádzajúca sa v parlamentnej tlači 106 [zákon č. 40/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení uznesenia Ústavného súdu SR uverejneného pod č. 41/2024 Z. z. (ďalej len „zákon č. 40/2024 Z. z.“)], čo malo zmeniť aj pohľad na predmet konania, pretože napadnutá právna norma mala podľa názoru vlády stratiť platnosť a mala byť nahradená novou právnou úpravou postavenou na inej filozofii. V stanovisku bolo vládou zdôraznené, že všeobecný súd ako navrhovateľ napadol protiústavnosť celého § 172 ods. 2 Trestného zákona týkajúceho sa všetkých druhov omamných a psychotropných látok, ktorých zoznam je prílohou č. 1 k zákonu č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch v znení neskorších predpisov. Toto ustanovenie sa podľa vlády v aplikačnej praxi využíva okrem iného aj v prípadoch organizovaných skupín obchodujúcich s drogami (pervitín, heroín). Vláda napokon v stanovisku potvrdila, že vníma aplikačné problémy napadnutého ustanovenia s tým, že v určitých individuálnych prípadoch môže dochádzať *„v rozpore so zásadou primeranosti ukladaných trestov vo vzťahu k závažnosti spáchaného trestného činu, pokiaľ ide o postihovanie samotných užívateľov drog či ich pestovateľov“*. Má ísť o rozličné protiprávne činnosti dotýkajúce sa odlišných kategórií páchateľov, ako sú díleri drog, výrobcovia, užívatelia a distribútori, ktoré môžu viesť k uloženiu neprimeranej trestnej sankcie vzhľadom na okolnosti individuálnych prípadov. Trestná činnosť súvisiaca so zneužívaním omamných a psychotropných látok pokrýva v zmysle stanoviska vlády konanie od mladistvých konzumentov konope až po sofistikovanú organizovanú obchodnú činnosť s týmito látkami: *„V určitých prípadoch je právna úprava, ktorej súčasťou sú skutkové podstaty neumožňujúce dostatočne rozlíšiť formy konania páchateľa, dôsledkom toho, že za menej závažné delikty sa ukladajú vysoké tresty.“* Záver stanoviska obsahuje zdôraznenie, že sudcovia všeobecných súdov majú k dispozícii hmotnoprávny inštitút podľa § 39 Trestného zákona, t. j. mimoriadne zníženie trestu umožňujúce vo výnimočných prípadoch uložiť trest pod dolnú hranicu trestu ustanoveného Trestným zákonom.

II.3. Replika navrhovateľa:

12. Vyjadrenie národnej rady a stanovisko vlády doručil ústavný súd navrhovateľovi, ktorý listom zo 14. februára 2024 oznámil, že vzhľadom na prijatú novelu Trestného zákona (t. j. zákon č. 40/2024 Z. z.) nepovažuje za potrebné zaujať stanovisko ani k vyjadreniu národnej rady, ani k stanovisku vlády.

II.4. Stanoviská odbornej verejnosti:

13. Ústavnému súdu boli zároveň v priebehu konania doručené tri stanoviská zástupcov odbornej verejnosti v zmysle § 86 ods. 4 zákona o ústavnom súde, ktorých obsah ústavný súd vzal na vedomie.

II.5. Ústne pojednávanie:

14. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 druhou vetou zákona o ústavnom súde prejednal a rozhodol vec bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože žiaden z účastníkov konania nepožiadal najneskôr vo svojom prvom podaní vo veci o nariadenie ústneho pojednávania, a na základe podaní účastníkov konania bol toho názoru, že je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.
Posúdenie dôvodnosti návrhu

III.1. Relevantná činnosť zákonodarcu:

15. Už trestný zákon č. 86/1950 Zb. obsahoval v § 197 ods. 1 medzi trestnými činmi všeobecne nebezpečnými základnú skutkovú podstatu trestného činu nedovolenej výroby a držania omamných prostriedkov a jedov. Kto bez povolenia vyrobil, doviezol, vyviezol, inému zadovážil alebo prechovával omamné prostriedky alebo jedy, potrestal sa odňatím slobody až na tri roky a peňažným trestom. Podľa jeho § 197 ods. 2 sa odňatím slobody na jeden až päť rokov a peňažným trestom páchateľ potrestal, ak spáchal čin uvedený v § 197 ods. 1 v značnom rozsahu alebo pre zárobok.

16. Ďalší trestný zákon (č. 140/1961 Zb.) taktiež upravoval skutkovú podstatu trestného činu nedovolenej výroby a držania omamných prostriedkov a jedov medzi trestnými činmi všeobecne nebezpečnými. Podľa jeho § 187 ods. 1 sa páchateľ potrestal odňatím slobody až na dva roky alebo nápravným opatrením alebo peňažným trestom, ak bez povolenia vyrobil, doviezol, vyviezol, inému zadovážil alebo prechovával omamné prostriedky alebo jedy. Kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 predpokladala odňatie slobody na dva roky až osem rokov.

17. Novelizácia uskutočnená zákonom č. 175/1990 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon, mala za následok okrem iného aj sprísnenie trestnej sadzby, keďže základná skutková podstata v § 187 ods. 1 oprávňovala potrestanie odňatím slobody až na tri roky, a kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 zase na dva roky až desať rokov. Zákonodarca už o tri roky neskôr sprísnil cez zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 177/1993 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon, trestnú sadzbu základnej skutkovej podstaty na jeden až päť rokov. Trend sprísňovania trestnej sadzby pokračoval aj v ďalšom období. Zákonom č. 183/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 249/1994 Z. z. o boji proti legalizácii príjmov z najzávažnejších, najmä organizovaných foriem trestnej činnosti a o zmenách niektorých ďalších zákonov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 58/1996 Z. z. preformuloval zákonodarca § 187 ods. 1 tak, že základná skutková podstata oprávňovala potrestanie odňatím slobody na dva roky až osem rokov, a kvalifikovaná skutková podstata v § 187 ods. 2 na tri roky až desať rokov.

18. Napadnuté ustanovenie bolo do rekodifikovaného Trestného zákona zavedené s účinnosťou od 1. januára 2006. V pôvodnom texte vládneho návrhu zákona (parlamentná tlač 1061, III. volebné obdobie) bol neskorší § 172 ods. 2 označený ako § 181 ods. 2. Myšlienkové postupy predkladateľa k tejto časti zákonnej úpravy (tvoriacej súčasť trestných činov proti životu a zdraviu) boli zachytené v osobitnej časti dôvodovej správy k navrhovaným § 180 až § 182 a je vhodné ich uviesť v jednom celku: *„Otvorenie sa svetu a nové ekonomické a sociálne podmienky podmienili v ostatných rokoch i na Slovensku nebývalé rozšírenie drog, tak pokiaľ ide o ich zneužívanie, ako aj pokiaľ ide o ich dovoz, vývoz, prevoz a obchodovanie s nimi na našom území. Orgány činné v trestnom konaní majú konkrétne poznatky o tranzite drog cez Slovenskú republiku (tzv. Balkánska cesta), ale napriek znásobenému úsiliu orgánov Policajného zboru a iných orgánov sa len ojedinele darí odhaliť ich pašerákov a dealerov. Slovenská republika sa stala už aj cieľovou stanicou drog a stúpa počet osôb, ktoré sú na nich závislé, najmä medzi mládežou. Výroba a obchod s drogami, žiaľ, je aj u nás v prevažnej miere v latencii. Sú to alarmujúce údaje najmä z hľadiska tempa rozšírenia uvedeného javu a nesmierne rozsiahlych negatívnych dôsledkov pre život a zdravie ľudí, osobitne mládeže, ktorí sa stali na drogách*

závislí. Užívanie drog priamo súvisí i s nárastom majetkovej kriminality, ktorej sa takéto osoby dopúšťajú v snahe získať peniaze na ich nákup. Obchod s drogami a ich rozšírenie je sprievodný prejav nástupu organizovaného zločinu na Slovensku. Do určitej miery má na nepriaznivom stave v oblasti šírenia drog a závislosti na drogách aj nedokonalá legislatíva. Problémy spojené s narkomániou nevyriešila ani novela Trestného zákona č. 248/1994 Z. z., ktorá umožnila trestne postihnúť i toho, kto omamnú alebo psychotropnú látku prechováva pre seba. Dobre mienené legislatívne opatrenie sa obrátilo najmä proti osobám, ktoré sú na drogách závislé, avšak najväčší vinníci tohto negatívneho javu, výrobcovia a obchodníci s drogami, ostávajú aj naďalej viac-menej bokom, buď neodhalení, alebo trestne postihovaní len veľmi mierne. Mierny postih výrobcov drog a obchodníkov s drogami nepriamo ovplyvnil aj tento zákon svojimi miernymi sankciami za takéto trestné činy. Do novej úpravy sa v podstate preberá úprava zakotvená novelou Trestného zákona č. 183/1999 Z. z. Už touto novelou došlo k zásadnej zmene podmienok trestnej zodpovednosti u toho, kto omamnú alebo psychotropnú látku alebo jed alebo prekurzor neoprávnene vyrobí, dováža, vyváža alebo preváža, kupuje, predáva, vymieňa alebo inak zadovažuje, alebo prechováva pre iného, resp. kto takúto činnosť sprostredkováva, oproti tomu, kto ju nadobúda alebo prechováva len pre svoju vlastnú potrebu. Trestný postih výrobcov drog a obchodníkov s drogami sa kardinálne sprísňuje. Naopak, u užívateľov drog sa počíta s miernejším postihom, s akcentom na ukladanie ochranného liečenia takýmto osobám. Nový prístup k uvedenému negatívnemu javu sa prejavuje aj v novom názve tohto trestného činu (nedovolená výroba a držanie omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchod s nimi). Na vyjadrenie miernejšej trestnej zodpovednosti voči tým, ktorí nadobúdajú a prechovávajú drogy pre vlastnú potrebu je určená privilegovaná skutková podstata, ktorá je rozdelená do dvoch odsekov a to podľa množstva drogy prechovávajúcej pre vlastnú potrebu – trojnásobok jednorazovej dávky a desaťnásobok jednorazovej dávky. Na lepšie vyjadrenie vyššej miery trestnej zodpovednosti výrobcov a obchodníkov s drogami sa rozširuje okruh okolností, ktoré u nich budú podmieňovať použitie vyššej trestnej sadzby trestu odňatia slobody pri trestnom čine podľa § 181. Kvalifikované skutkové podstaty pri tomto trestnom čine postihujú prísnejšie okrem závažnejšieho spáchania konania a spáchania činu na chránenej osobe aj ďalšie formy, napr. spáchanie tohto činu na osobe mladšej ako 15 rokov, prípadne spáchanie tohto činu páchateľom, ktorý je členom nebezpečného zoskupenia alebo spáchanie tohto trestného činu s následkom ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti viacerých osôb. Zachováva sa osobitná skutková podstata s podstatne prísnejšou výmerou trestu odňatia slobody dopadajúca na tých páchateľov, ktorí vyrobia, sebe alebo inému zadovážia alebo prechovávajú predmet určený na nedovolenú výrobu omamnej alebo psychotropnej látky alebo jedu alebo prekurzora.“ Základná skutková podstata oprávňovala potrestanie odňatím slobody na štyri roky až desať rokov, kvalifikovaná skutková podstata (napadnuté ustanovenie) na desať rokov až pätnásť rokov.

19. Normotvorná činnosť zákonodarcu však nebola sprevádzaná iba sprísňovaním relevantnej právnej úpravy. Poukázať je potrebné na zákon č. 204/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, ktorým bola s účinnosťou od 1. augusta 2013 novelizovaná aj základná skutková podstata v § 172. Zákonodarca znížil dolnú hranicu trestnej sadzby zo štyroch na tri roky trestu odňatia slobody. Zmena bola zdôvodnená cieľom umožniť súdu podmienečne odložiť výkon trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, a to najmä v tých prípadoch, ak odsudzuje páchateľa za nelegálnu držbu drogy, ktorej množstvo mierne prevyšuje hranicu desaťnásobku obvykle jednorazovej dávky, ktorej držba je v zmysle Trestného zákona posudzovaná ako horný limit pre stanovenie, že v danom prípade ide o prechovávanie drog pre vlastnú potrebu podľa vtedajšieho znenia § 135 (osobitná časť dôvodovej správy k čl. I bodu 24, parlamentná tlač 401, VI. volebné obdobie). Táto zmena bola schválená napriek uplatnenému prezidentskému vetu (parlamentná tlač 589), v ktorom vtedajšia hlava štátu okrem iného uviedla: *„Nemôžem súhlasiť so znížením dolnej hranice trestnej sadzby trestu odňatia slobody zo štyroch rokov na tri roky pri trestnom čine nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 172 ods. 1 Trestného zákona, nakoľko by sa tak nezvýhodnili len držitelia takýchto látok, ktorí ich prechovávajú pre vlastnú potrebu, ale by sa utvoril priestor na zvýhodnenie osôb, ktoré s takýmito látkami obchodujú, ergo aj priestor na rozšírenie dostupnosti drog.“*

20. Zákonom č. 105/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 105/2022 Z. z.“), ďalej došlo s účinnosťou od 1. mája 2022 k novelizácii okrem iného aj § 172 Trestného zákona. Skupina poslancov chcela návrhom zákona (parlamentná tlač 869, VIII. volebné obdobie) v zmysle všeobecnej časti dôvodovej správy *„odstrániť problém spočívajúci v neprimerane prísnom postihovaní prechovávateľov/užívateľov marihuany“. «Osobitná časť dôvodovej správy (bod 6) obsahuje informáciu, že „doterajšia úprava vo vzťahu k iným látkam, jedom a prekurzorom a vo vzťahu k dílerstvu zostáva zachovaná vrátane výšky trestov (...).“* Skupina poslancov tiež v doložke vplyvov argumentovala: *„Návrh zákona predpokladá pozitívne vplyvy na sociálnu exklúziu osôb, ktoré sa dopustili alebo dopustia trestných činov spojených s prechovávaním omamnej alebo psychotropnej látky z rastlín rodu konopa pre vlastnú potrebu. Zníženie neprimerane vysokých trestov bude mať pozitívny vplyv na ich opätovné plnohodnotné začlenenie sa do spoločnosti a zároveň zákonodarca uprednostňuje uloženie ochranného liečenia pred uložením trestu odňatia slobody.»* Hoci obsah zákona č. 105/2022 Z. z. nemá na prieskum napádaného ustanovenia priamy vplyv, zo systematického hľadiska ponúka národnou radou uznané uvažovanie o (ne)primeranosti rovnakého trestania bez ohľadu na drogu a jej účinky.

21. Rozsiahlu novelizáciu Trestného zákona priniesol zákon č. 40/2024 Z. z., schválený ako parlamentná tlač 106 v skrátenom legislatívnom konaní. Jeho pôvodný 69. bod z čl. I upravoval neoprávnené prechovávanie omamnej látky a psychotropnej látky (§ 171), neoprávnené pestovanie rastlín a húb obsahujúcich omamnú látku alebo psychotropnú látku (§ 172) a neoprávnenú výrobu a obchodovanie s omamnou látkou a psychotropnou látkou (§ 173). Osobitná časť dôvodovej správy k bodom 68 až 70 uvádzala: *„Návrh § 173 upravuje závažnejšie formy drogovej trestnej činnosti spojené s dílerstvom drog spočívajúce v neoprávnenej výrobe a obchodovaní s omamnými a psychotropnými látkami. Všetky uvedené formy trestnej činnosti smerujú k distribúcii omamných alebo psychotropných látok a sú postihované prísnymi trestnoprávnymi sankciami.“* Kvalifikovaná skutková podstata v navrhovanom § 173 ods. 3 obsahovala trestnú sadzbu sedem až pätnásť rokov aplikovateľnú na páchateľa, ktorý spácha čin uvedený v základnej skutkovej podstate, a to okrem iného aj závažnejším spôsobom konania. Návrhu zákona sa v tejto časti nedotkol žiadny zo schválených pozmeňujúcich a doplňujúcich návrhov. Novelizovaný § 173 ods. 3 Trestného zákona nemohol nadobudnúť účinnosť tak, ako si to pôvodne želal zákonodarca, lebo ústavný súd uznesením č. k. PL. ÚS 3/2024-112 z 28. februára 2024 pozastavil účinnosť celého novelizačného čl. I. Novelizovaný § 173 ods. 3 Trestného zákona patril k tým častiam zákona č. 40/2024 Z. z., ktorých nesúlad nebol nálezom vo veci samej vyslovený, a preto nadobudol účinnosť dňom jeho vyhlásenia v zbierke zákonov (6. augusta 2024).

22. S konaním v predmetnej veci sa v podstatnej miere prelínali dva legislatívne procesy, ktoré obsahovali okrem iného aj novelizačné body upravujúce problematiku drogových trestných činov. Okrem už spomenutého legislatívneho procesu k zákonu č. 40/2024 Z. z. (predloženého národnej rade ako parlamentná tlač 106) ním bol aj legislatívny proces k parlamentnej tlači 1528 z VIII. volebného obdobia (predložená národnej rade ako vládny návrh 30. marca 2023). Národná rada posunula túto parlamentnú tlač do druhého čítania, prerokovali ju príslušné výbory a gestorský výbor, no do konca VIII. volebného obdobia sa ňou národná rada napriek predloženým pozmeňujúcim a doplňujúcim návrhom poslancov už nezaoberala. V predmetnej veci ústavný súd prijal návrh na ďalšie konanie uznesením z 27. júna 2023 (s výnimkou bodu 2 výroku uznesenia).

23. Pri relevantnej činnosti zákonodarcu nemožno napokon opomínať ani rozmer práva Európskej únie. Príloha č. 3 k Trestnému zákonu obsahuje zoznam preberaných právne záväzných aktov Európskej únie. Medzi nimi sa nachádza aj rámcové rozhodnutie Rady 2004/757/SVV z 25. októbra 2004, ktorým sa stanovujú minimálne ustanovenia o znakoch skutkových podstát trestných činov a trestov v oblasti nezákonného obchodu s drogami (Ú. v. EÚ L 335, 11. november 2004). Rámcové rozhodnutie hneď vo svojom úvode zdôrazňuje, že nezákonný obchod s drogami predstavuje hrozbu pre zdravie, bezpečnosť a kvalitu života občanov Európskej únie, ako aj pre legálne hospodárstvo, stabilitu a bezpečnosť členských štátov, k čomu dopĺňa nasledujúce východiská:

„(3) Je nevyhnutné prijať minimálne pravidlá týkajúce sa znakov skutkových podstát trestných činov nezákonného obchodu s drogami a prekurzormi, ktoré umožnia spoločný prístup k boju proti tomuto obchodu na úrovni únie.

(4) V súlade so zásadou subsidiarity by sa činnosť Európskej únie mala zamerať na najzávažnejšie druhy drogových trestných činov. Vylúčenie z rozsahu pôsobnosti tohto rámcového rozhodnutia určitých typov správania vo vzťahu k osobnej spotrebe nepredstavuje usmernenie Rady o tom, ako by mali členské štáty upraviť tieto ostatné prípady vo svojich vnútroštátnych právnych predpisoch.

(5) Tresty upravené členskými štátmi by mali byť účinné, primerané a odradzujúce a mali by zahŕňať odňatie slobody. Pri určovaní výšky trestov treba vziať do úvahy skutkové okolnosti, ako napríklad množstvo a druh drogy, s ktorou sa obchodovalo, a skutočnosť, či bol skutok spáchaný v rámci zločineckej organizácie.“

24. V zmysle čl. 2 ods. 1 rámcového rozhodnutia má každý členský štát prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí trestnosť týchto úmyselných skutkov, pokiaľ nie sú povolené: (a) výroba, zhotovenie, získavanie, príprava, ponuka, ponuka na predaj, distribúcia, predaj, dodanie za akýchkoľvek podmienok, sprostredkovanie, odoslanie, odoslanie tranzitom, preprava, dovoz alebo vývoz drog; (b) pestovanie ópiového maku, kra koky a rastliny konope; (c) prechovávanie alebo nákup drog s úmyslom vykonávať niektorú z činností uvedených pod písmenom a); (d) výroba, preprava alebo distribúcia prekurzorov s vedomím, že sa použijú pri nezákonnej výrobe alebo na nezákonnú výrobu alebo zhotovenie drog. Skutky uvedené v odseku 1 nespadajú do rozsahu pôsobnosti rámcového rozhodnutia v prípade, ak sa ich páchatelia dopustia výlučne pre svoju osobnú spotrebu v zmysle vnútroštátneho práva.

25. Článok 4 rámcového rozhodnutia sa zaoberá problematikou trestov. Každý členský štát má prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené okrem iného aj v článku 2 ukladali účinné, primerané a odradzujúce tresty a aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 1 až 3 roky odňatia slobody. Za trestné činy vymedzené v článku 2 ods. 1 písm. a), b) a c) je povinnosťou členského štátu zabezpečiť, aby sa ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 5 až 10 rokov odňatia slobody v každom z týchto prípadov: (a) skutok sa týka veľkého množstva drog; (b) skutok sa týka drog, ktoré najvážnejšie poškodzujú zdravie alebo viedli k závažnému poškodeniu zdravia viacerých osôb. Každý členský štát má ďalej prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v odseku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 10 rokov odňatia slobody, ak bol trestný čin spáchaný v rámci zločineckej organizácie, ako je definovaná v jednotnej akcii 98/733/SVV z 21. decembra 1998, ktorou sa stanovuje, že účasť v zločineckej organizácii je v členských štátoch Európskej únie trestným činom (5). Každý členský štát tiež má prijať nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ods. 1 písm. d) ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 5 až 10 rokov odňatia slobody, ak bol trestný čin spáchaný v rámci zločineckej organizácie, ako je definovaná v jednotnej akcii 98/733/SVV, a prekurzory sú určené na použitie pri výrobe alebo zhotovení drog alebo na výrobu alebo zhotovenie drog za okolností uvedených v odseku 2 písm. a) alebo b).

26. K článku 4 ods. 2 písm. a) rámcového rozhodnutia v spojení s čl. 2 ods. 1 písm. c) sa viaže rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (prvá komora) z 11. júna 2020 (vec C-634/18, *Prokuratura Rejonowa w Słupsku v. JI)*. Tieto články, ako aj články 20, 21 a 49 charty sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia tomu, aby členský štát považoval za trestný čin držbu značného množstva omamných alebo psychotropných látok tak pre osobnú spotrebu, ako aj na účely nezákonného obchodovania s drogami, pričom výklad pojmu „značné množstvo omamných alebo psychotropných látok“ ponecháva na posúdenie vnútroštátnym súdom v každom jednotlivom prípade, pokiaľ je tento výklad rozumne predvídateľný. Súdny dvor tiež uviedol, že na jednej strane toto rámcové rozhodnutie nijako nedefinuje pojem „veľké množstvo drog“ v zmysle jeho čl. 4 ods. 2 písm. a), avšak na druhej strane je rámcové rozhodnutie len nástrojom minimálnej harmonizácie. V dôsledku toho členské štáty disponujú širokou mierou voľnej úvahy, pokiaľ ide o vykonanie uvedeného pojmu v ich vnútroštátnom práve.

III.2. Prejudicialita napádaného ustanovenia v konkrétnej veci:

27. Ústavný súd sa v nadväznosti na relevantnú činnosť zákonodarcu musí zaoberať otázkou, či je napádané ustanovenie pre rozhodovanie v konkrétnej veci prejednávanej všeobecným súdom naďalej uplatniteľné, resp. aplikovateľné. Ak sa súd domnieva, že iný všeobecne

záväzný právny predpis, jeho časť alebo jeho jednotlivé ustanovenie, ktoré sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, ústavnému zákonu, medzinárodnej zmluve podľa čl. 7 ods. 5 alebo zákonu, v zmysle čl. 144 ods. 2 ústavy konanie preruší a podá návrh na začatie konania na základe čl. 125 ods. 1. Právny názor ústavného súdu obsiahnutý v rozhodnutí je pre súd záväzný. Podľa § 74 písm. d) zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou, s ktorou vyslovila súhlas národná rada a ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže podať súd v súvislosti so svojou rozhodovacou činnosťou.

28. Aktuálne uplatňovaná judikatúra ústavného súdu o podstate ústavnej (čl. 144 ods. 2 ústavy) i zákonnej [§ 74 písm. d) zákona o ústavnom súde] podmienky vzniku aktívnej legitimácie všeobecného súdu na podanie návrhu na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je predovšetkým podmienená spojitosťou s konaním pred všeobecným súdom vyjadrenou tak, že podaniu návrhu musí predchádzať rozhodovacia činnosť takého súdu, pričom v rámci tejto rozhodovacej činnosti ako zákonom upraveného postupu je potrebné vyložiť a aplikovať všeobecne záväzný právny predpis (jeho ustanovenie), ktorého nesúlad s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, mieni všeobecný súd uplatniť pred ústavným súdom. Súvisiacou, avšak nevyhnutnou podmienkou vzniku aktívnej legitimácie všeobecného súdu na podanie návrhu podľa čl. 125 ods. 1 ústavy je spôsobilosť derogačného nálezu ústavného súdu, ktorý je navrhovaný všeobecným súdom v petite jeho návrhu, viesť k odlišnému záveru v posudzovanej problematike pred všeobecným súdom v porovnaní s takým rozhodnutím, ktoré by bolo výsledkom aplikácie právnej normy navrhnutej na derogáciu (PL. ÚS 11/2024, 20. bod).

29. Všeobecný súd je teda aktívne legitimovaný len na taký návrh derogačného nálezu, ktorý má potenciál ovplyvniť rozhodnutie všeobecného súdu v konkrétnom ním prerušenom konaní; predpokladom je tzv. prejudicialita napadnutých ustanovení v konaní všeobecného súdu. Pri nesplnení uvedenej podmienky sa návrh všeobecného súdu dostáva do pozície akademickej polemiky a rozhodnutie o ňom by nedokázalo naplniť funkčnú podstatu návrhového oprávnenia všeobecného súdu, ktorou je účinná pomoc ústavného súdu všeobecnému súdu prostredníctvom vyriešenia prejudícia ústavnoprávnej povahy spadajúceho do výlučnej právomoci ústavného súdu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy (m. m. PL. ÚS 1/2018). Prejudicialita chýba, ak je zjavné, že aplikácia napadnutého ustanovenia v konaní všeobecného súdu neprichádza do úvahy (napríklad PL. ÚS 4/2022, 9. bod).

30. Ústava v čl. 50 ods. 6 prikazuje posúdiť trestnosť činu a uložiť trest podľa neskoršieho (neskôr účinného) zákona, ak je pre páchateľa priaznivejší než zákon účinný v čase spáchania činu, a to bezvýnimočne. Horná hranica trestnej sadzby napádaného ustanovenia a novelizovaného ustanovenia (§ 173 ods. 3 Trestného zákona účinného od 6. augusta 2024) je zhodná, t. j. pätnásť rokov. Naopak, dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody je v absolútnej hodnote odlišná a pre páchateľa priaznivejšia, lebo na rozdiel od návrhom napádaného ustanovenia má podobu siedmich rokov. Preto sa na posúdenie trestnosti činu a ukladanie trestu použije Trestný zákon v súčasne účinnom znení.

31. Dôvodom na zastavenie konania podľa § 87 zákona o ústavnom súde je strata platnosti napadnutého právneho predpisu (resp. zrušenie jeho napadnutej časti), ale len v prípade, ak bude novelizované znenie napadnutej časti právneho predpisu ku dňu rozhodovania ústavného súdu zásadne zmenené po kvalitatívnej stránke a podstatne odlišné od normatívneho textu, ktorý navrhovateľ napadol návrhom na začatie konania o súlade právnych predpisov. Opačná situácia je v prípade, ak novelizáciou dôjde iba k určitej modifikácii napadnutej právnej úpravy, ktorá zásadnejšie nemení jej podstatu a charakter, pričom jadro dôvodov, ktoré viedli navrhovateľa k pochybnostiam o súlade napadnutého právneho predpisu, ostáva zachované a naďalej aktuálne.

32. Podstatou navrhovateľovej argumentácie je neprimeranosť trestnej sadzby (sankcie), ktorú v čase podania návrhu všeobecný súd musel konkrétne označiť v zmysle jej vymedzenia v osobitnej časti trestného zákona a urobil tak vyjadrením jej dolnej a hornej hranice. Horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody návrhom napádaného ustanovenia je identická s hornou hranicou trestnej sadzby uvedenej v novelizovanom znení § 173 ods. 3 Trestného zákona. Pokiaľ ide o dolnú hranicu, táto sa zmenila tak, že sa znížila z 10 rokov na 7 rokov. Ústavný sú tak stál pred úlohou posúdiť, aký dopad mala predmetná

kvalitatívna zmena trestnej sadzby ako celku na záver o jej prípadnej ústavne relevantnej odlišnosti od normatívneho textu návrhom napadnutej normy v takom zmysle, že by nebolo možné o návrhu úplne alebo v časti ďalej konať. Prekážku ďalšieho konania však neidentifikoval. Vychádzal pritom prednostne zo samotnej štruktúry hmotnoprávnej normy v trestnom práve, ktorú tvorí *(inter alia)* sankcia (ako taká) bez rozlíšenia jednotlivých normatívnych variantov jej určenia v trestnom zákone (relatívne určitá, absolútne určitá). Keďže po uskutočnení novelizácie trestného zákona naďalej „zostala v hre“ nezmenená horná hranica napadnutej sankcie, v okolnostiach prejednávanej veci sa tým naplnili ústavné predpoklady na posúdenie predmetnej časti trestnoprávnej normy v jej celistvosti. Tieto sú komplementárne podporené názorom ústavného súdu, že k zníženiu dolnej hranice trestnej sadzby príslušnej skutkovej podstaty z 10 rokov na 7 rokov rovnako nepredstavuje v prejednávanej veci taký zásadný kvalitatívny posun, že by sa tým významovo zmenila podstata predmetu prieskumu v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd tak nenašiel dôvod formálne rezignovať na ústavné posúdenie otázok vyvolaných návrhom na začatie konania.

32.1. Navyše, zastavenie konania v časti dolnej hranice trestnej sadzby novelizovaného ustanovenia by nevytváralo prekážku už rozhodnutej veci *(res iudicata)* a všeobecnému súdu by tak nebránilo podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, ktorý by smeroval voči aplikovateľnej dolnej hranici trestnej sadzby z kvalifikovanej skutkovej podstaty nachádzajúcej sa v novelizovanom znení § 173 ods. 3 Trestného zákona. Záujem na materiálnej ochrane ústavnosti v kombinácii s princípom racionality pri rozhodovaní ústavného súdu, ktorého súčasťou je aj nutnosť vyhýbať sa obdobe tzv. procesného ping-pongu (porovnaj I. ÚS 308/2022, 16. bod), rovnako vytvára ústavný predpoklad na záver, že sa v prejednávanej veci rovnako vyžaduje preskúmanie aj aplikovateľnej (novelizovanej) dolnej hranice trestnej sadzby. Jadro problému tak ústavný súd považuje za zachované. Z tohto dôvodu nebol daný dôvod na postup podľa § 87 zákona o ústavnom súde, t. j. ústavný súd za napadnuté ustanovenie považuje § 173 ods. 3 Trestného zákona v platnom a účinnom znení v časti „... na sedem až pätnásť rokov...“.

III.3. Všeobecné východiská meritórneho prieskumu napádaného ustanovenia s referenčnými normami:

33. Ústavný súd aj pri posudzovaní tejto veci vychádza v prvom rade zo svojej doterajšej judikatúry sformovanej vo viacerých rozhodnutiach týkajúcich sa trestnej politiky štátu. Táto je mu oporou pri spoločensky citlivých veciach, ktoré majú tendenciu polarizovať nielen politickú sféru, ale aj sféru právnickú či verejnú diskusiu *in genere*. Za takúto spoločensky citlivú vec sa nepochybne považuje aj problematika trestných sadzieb za drogové trestné činy spojených s dílerstvom drog. Používaním svojej ustálenej rozhodovacej činnosti sa ústavný súd snaží zachovať si nestrannosť a buduje si vlastnú inštitucionálnu legitimitu v čase ako vzácny kapitál, čím, samozrejme, neeliminuje judikatúrny vývoj, resp. eventuálny posun alebo korekciu, ak je odôvodnená vývojom spoločenských pomerov alebo podstatným prínosom nových argumentačných prvkov (tak ako pri nevyhnutnom vývoji judikatúry všeobecných súdov a nadnárodných súdov). Kladie preto dôraz na princíp právnej istoty, ktorá je vyjadrená v postuláte demokratického a právneho štátu. K tomuto princípu sa viackrát prihlásil vo svojej rozhodovacej činnosti s tým, že ho rešpektuje a je ním viazaný (II. ÚS 48/97, PL. ÚS 37/99, PL. ÚS 49/03, PL. ÚS 25/00, PL. ÚS 1/04, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 17/2014, PL. ÚS 7/2017). Prípadná bezdôvodná zmena rozhodovacej činnosti má tendenciu ničiť vybudovanú dôveru k súdu a posúva súd bližšie k politickému rozhodovaniu, na ktoré nie je ústavný súd ani inštitucionálne, ani kompetenčne vybavený (PL. ÚS 3/2024, 240. bod).

34. Článok 49 ústavy, podľa ktorého len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie v spojení s čl. 86 písm. a) ústavy, podľa ktorého do pôsobnosti národnej rady patrí uznášať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch, zveruje zákonodarcovi právomoc vymedziť katalóg trestných činov a trestov za ich spáchanie. Pri úprave s tým súvisiacich otázok, akými sú ustanovenie druhov trestov, zásad a spôsobov ich ukladania, je zákonodarca limitovaný len ústavou a dohovorom stanoveným zákazom krutého, neľudského či ponižujúceho trestu a všeobecným ústavným princípom materiálneho právneho štátu zahŕňajúcim princípy, akými sú princíp zákonnosti, právnej istoty, princíp rešpektu k základným právam a slobodám, princíp zákazu svojvôle, princíp primeranosti, zákazu diskriminácie a pod. Zákonodarca

v týchto medziach disponuje širokou mierou úvahy, čo sa týka určenia druhu trestov, ich výmery, zásad a spôsobov ich ukladania. Ústava ani medzinárodné pramene práva nepredpisujú zákonodarcovi ucelený koncept trestnej politiky. Je tak na úvahe zákonodarcu stanoviť mieru uplatnenia jednotlivých foriem ochrany spoločnosti prostriedkami trestného práva, t. j. rozhodnúť, aký dôraz položí na prvky represie, individuálnej prevencie či generálnej prevencie. Ani úvaha zákonodarcu však nie je bez obmedzení, a teda nesmie trpieť svojvôľou (PL. ÚS 106/2011).

35. Ústavný princíp zákazu svojvôle predstavuje kategorický imperatív zaväzujúci všetkých verejných činiteľov, t. j. všetky osoby, ktoré vykonávajú, resp. podieľajú sa na výkone verejnej moci. Za zneužitie právomoci nemožno chápať len výkon právomoci v rozpore s platným právom alebo nad rámec *(ultra vires)* zverenej pôsobnosti či nad rámec uváženia (diskrécie) poskytnutého právnymi normami, ale aj konanie a rozhodovanie verejného činiteľa v rozpore s ústavou chránenými hodnotami koncentrovane vyjadrenými prostredníctvom ústavných princípov, resp. výkon právomoci v rozpore s jej účelom, a to zvlášť vtedy, ak je očividné, že ide o konanie v rozpore s verejným záujmom uprednostňujúce osobný záujem či skupinové záujmy (PL. ÚS 7/2017).

36. Ústavný súd tiež považuje za dôležité pripomenúť, že jeho úlohou nie je nahrádzať rozhodnutie zákonodarcu o katalógu trestných činov a katalógu trestov, ktoré sa za ustanovené trestné činy majú ukladať ani tieto katalógy nálezom modifikovať. V tejto polohe by sa ústavný súd dostával do konfliktu s povinnosťou zdržanlivosti a prinajmenšom nepriamo by sa štylizoval do úlohy tzv. pozitívneho zákonodarcu. Tým je výlučne národná rada (ktorá však práve preto nesie zodpovednosť za súlad vlastnej normotvornej úvahy s ústavou a dohovorom), prípadne za istých podmienok občania Slovenskej republiky (PL. ÚS 1/2021, 60. bod). Povinnosť zdržanlivosti sa prejavuje okrem iného aj v tom, že ústavný súd berie ohľad na prebiehajúci legislatívny proces iniciovaný relevantným predkladateľom, ktorý má potenciál skúmanú vec týkajúcu sa katalógu trestných činov a katalógu trestov výraznejšie modifikovať v prospech základných práv a slobôd (v preskúmavanej veci pozri časové súvislosti zachytené v 22. bode odôvodnenia).

37. Úvahy o tom, či určité závadné konania majú byť trestné alebo beztrestné (kriminalizácia alebo, naopak, dekriminalizácia konania), definovanie skutkových podstát deliktov (trestných činov, priestupkov) a ustanovenie druhu a výšky sankcie (intenzita trestnej a správnej represie) sú podmienené mnohými sociálnymi determinantmi, ktoré sa v priebehu historického vývoja menia. Nie je nič neobvyklé, ak konanie pôvodne beztrestné prehlási zákonodarca novou právnou úpravou za trestné (kriminalizácia konania) alebo je, naopak, pôvodne trestné konanie dekriminalizované. Nezriedka sa mení tiež zákonná kategorizácia deliktov – pôvodné trestné činy začnú byť novou úpravou kvalifikované ako priestupky či správne delikty alebo, naopak, pôvodné priestupky alebo správne delikty sa stanú trestnými činmi. Legislatívna úprava všetkých týchto otázok je vo výlučnej kompetencii zákonodarcu, ktorý sa riadi kriminologicko-politickými kritériami, napr. hľadiskom generálnej prevencie, početnosti výskytu deliktov v danej historickej dobe, intenzitou rizika deliktných konaní a z toho vyplývajúcim stupňom ohrozenia riadneho ľudského spolužitia („právneho mieru“), premenami v axiologickom nazeraní verejnosti na význam individuálnych a spoločenských hodnôt a právnych statkov poškodzovaných deliktným konaním páchateľov a pod. (pozri nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. Pl. ÚS 14/09 z 25. októbra 2011). Ústavný súd Českej republiky tak rovnako vyslovil, že, rešpektujúc ústavný princíp deľby moci, nie je povolaný na to, aby posudzoval vhodnosť (účelnosť) jednotlivých druhov sankcií, zákonom stanovené sadzby sankcií (ich výšku), možnosť alternatívneho či kumulatívneho ukladania sankcií a pod. (PL. ÚS 3/2024, 356. bod).

38. Uvedené neznamená, že ústavný súd prejavuje v konaniach o súlade právnych predpisov týkajúcich sa Trestného zákona automaticky deferenciu. Možno pripomenúť, že už Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky vyslovil nálezom sp. zn. Pl. ÚS 5/92 zo 4. septembra 1992 nesúlad časti vtedajšieho Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb.), konkrétne v časti vety § 260 ods. 1 uvedenej v zátvorke: *„Kto podporuje alebo propaguje hnutie, ktoré preukázateľne smeruje k potlačeniu práv a slobôd občanov alebo hlása národnostnú, rasovú, triednu alebo náboženskú zášť (ako napríklad fašizmus alebo komunizmus), potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“* Z časti uvedenej v zátvorke totiž jednoznačne nevyplývalo, že skutkové znaky uvedené v časti vety pred zátvorkou musia byť naplnené aj

v prípadoch uvedených v zátvorke. Federálny ústavný súd konštatoval, že v trestnom práve v dôsledku požiadaviek čl. 2 ods. 2 a čl. 4 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 39 Listiny základných práv a slobôd *(„Iba zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno za jeho spáchanie uložiť.“)* nemožno pripustiť ustanovenia, ktoré v základných otázkach trestnej zodpovednosti pripúšťajú úplne protikladný výklad a tým celkom odlišné závery o tom, či konkrétne konanie je trestným činom alebo nie.

39. Prvé rozhodnutie súčasného ústavného súdu smerujúce voči obsahu Trestného zákona sa zrodilo v nadväznosti na nadobudnutie účinnosti tzv. veľkej novely ústavy (ústavný zákon č. 90/2001 Z. z.), ktorou ústavodarca okrem iného priznal ústavnému súdu oprávnenie pozastaviť účinnosť napadnutých predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak prijme návrh na konanie podľa čl. 125 ods. 1 a ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok. Uznesením sp. zn. PL. ÚS 1/02 z 10. januára 2002 ústavný súd pozastavil účinnosť § 102 a § 103 Trestného zákona (č. 140/1961 Zb.): *„Kto verejne hanobí republiku, Národnú radu Slovenskej republiky, vládu alebo Ústavný súd Slovenskej republiky, potresce sa odňatím slobody až na dva roky. Kto verejne hanobí prezidenta republiky pre výkon jeho právomoci alebo vôbec pre jeho činnosť v politickom živote, potresce sa odňatím slobody až na dva roky.“* Ústavný súd napokon konanie zastavil, lebo Národná rada zákonom č. 421/2002 Z. z. dané ustanovenia z Trestného zákona vypustila.

40. Ústavný súd v ďalšom období postupne vyslovil nesúlad viacerých ustanovení Trestného zákona: *(i)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 zasiahol do predstavy zákonodarcu o uplatňovaní asperačnej zásady predovšetkým z dôvodu odňatia práva páchateľa na primeraný, individualizovaný trest; *(ii)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 9/2013 z 10. septembra 2014 derogoval § 437 ods. 4, ktorým bolo upravené počítanie premlčania vo vzťahu k predchádzajúcej úprave, okrem iného aj pre rozhodovanie orgánov činných v trestnom konaní o spätnej pôsobnosti Trestného zákona vtedy, keď to bolo pre páchateľa nepriaznivé; *(iii)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 5/2017 z 9. januára 2019 týkajúcim sa nenávistných trestných činov pre nedodržanie podmienky zákonnosti z pohľadu obmedzenia ústavného práva na slobodu prejavu, ako aj z pohľadu určitosti trestného práva; *(iv)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 1/2021 z 27. septembra 2023 vo veci trestu prepadnutia majetku z dôvodu porušenia princípu primeranosti trestov a práva vlastniť majetok; *(v)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 3/2024 z 3. júla 2024 derogoval prechodné ustanovenia týkajúce sa trestu prepadnutia majetku, keď priaznivejšie pre páchateľa mohlo byť vtedy aktuálne účinné znenie trestného zákona generované skorším nálezom a z rovnakých dôvodov aj prechodný § 438k ods. 5; a napokon *(vi)* nálezom sp. zn. PL. ÚS 18/2020 z 25. septembra 2024 odmietol koncepciu obligatórneho trestu zákazu činnosti na doživotie, a to pre chýbajúcu možnosť individualizácie trestu. Z tohto prehľadu je zrejmé, že aj rešpekt k diskrečnej právomoci zákonodarcu má svoje ústavné limity.

III.4. K namietanému nesúladu s princípom proporcionality a so zákazom svojvôle (čl. 1 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy):

41. Podľa mestského súdu napádané ustanovenie nespĺňa test proporcionality, konkrétne jeho subtesty vhodnosti a nevyhnutnosti. Jeho negatívne dôsledky na obžalovaných, ich rodinu, blízkych, spoločnosť aj štátny rozpočet mnohonásobne presahujú pozitíva stelesnené v presadení domnelého verejného záujmu sledovaného právnou úpravou. Pri tvrdenom nesplnení testu nevyhnutnosti poukazuje na úpravu v Českej republike, z ktorej vyvodzuje, že stanovený cieľ možno dosiahnuť aj menej drastickými zásahmi do základných práv. Už len z tohto dôvodu považuje výmeru napádanej trestnej sadzby za úplne neprimeranú a protiústavnú. Ústavne konformný výklad napádaného ustanovenia podľa mestského súdu nie je možný, lebo inštitút mimoriadneho zníženia trestu v zmysle § 39 Trestného zákona má byť uplatňovaný len výnimočne. Podstatu tejto časti argumentácie vystihuje právny názor mestského súdu, že napádané ustanovenie neumožňuje náležitú individualizáciu trestu v situácii, v ktorej je hroziaci trest v tak zjavnom nepomere so spoločenskou nebezpečnosťou. Mestský súd tiež odkazuje na vec sp. zn. PL. ÚS 1/2004: *„... každý zákon by mal spĺňať požiadavky, ktoré sú vo všeobecnosti kladené na akúkoľvek zákonnú úpravu v právnom štáte a ktoré možno odvodiť od článku 1 ods. 1 Ústavy. S uplatňovaním princípu právnej istoty v právnom štáte sa spája požiadavka všeobecnosti, platnosti, trvácnosti, stability, racionálnosti*

a spravodlivého obsahu právnych noriem, medzi ústavné princípy vlastné právnemu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, ako aj zásada primeranosti, resp. proporcionality.“

42. Pri skúmaní ústavnej súladnosti obmedzovaní základných práv a slobôd ústavný súd tradične zdôrazňuje nevyhnutnú proporcionalitu. V tomto smere musí existovať primeranosť, t. j. proporcionalita medzi sledovaným cieľom a použitými prostriedkami obmedzenia základného práva alebo slobody (PL. ÚS 3/00). Niet pochýb o tom, že požiadavka primeranosti sa vzťahuje aj na trestanie, čo bolo známe už v staroveku v zmysle zásady *„lex talionis“*. Prirodzene, jej aplikačné uchopenie podliehalo historickému vývoju a spoločenským predstavám o spravodlivosti. Keďže preambula ústavy spomína cyrilo-metodské duchovné dedičstvo, pripomenúť možno Súdny zákonník pre ľud, teda najvýznamnejšie cyrilometodské juridikum [k terminológii pozri GÁBRIŠ, T., JÁGER, R. Opätovne k Súdnemu zákonníku pre ľud (Zakon sudnyj ljudem): k možnostiam rekonštrukcie archaického práva na Veľkej Morave. In: Právněhistorické studie, č. 46/1, 2016, s. 20] a jeho 29. článok: *„Kto zajme slobodného človeka a predá ho alebo zotročí, nech je zotročený aj sám, keďže i on slobodného zotročil, nech sám zakúsi otroctvo.“* Z množstva relevantných historických dokumentov formujúcich právne myslenie možno ďalej odkázať napríklad na anglickú Magna Carta Libertatum z roku 1215 a časť z jej dvadsiatej kapitoly *(„Za nepatrný delikt môže byť slobodný muž potrestaný iba podľa stupňa jeho závažnosti, a za vážny delikt obdobne, no nie tak prísne, aby bol zbavený zdroja svojej obživy.“)* alebo na VIII. článok z francúzskej Deklarácie práv človeka a občana z roku 1789 *(„Zákon môže stanoviť iba tresty, ktoré sú úplne a zjavne nevyhnutné a nikto nesmie byť potrestaný inak ako podľa zákona, ktorý bol prijatý a vyhlásený pred spáchaním trestného činu a ktorý bol zákonne uplatnený.“)*.

43. Pochopenie, že trestanie musí byť primerané, je v kontexte historického vývoja logicky rozšírené aj v súčasnosti. Podľa judikatúry Súdneho dvora platí, že represívne opatrenia, ktoré umožňuje vnútroštátna právna úprava, nemôžu ísť nad rámec toho, čo je primerané a potrebné na uskutočnenie legitímnych cieľov sledovaných touto právnou úpravou. Prísnosť sankcií musí byť primeraná závažnosti porušení, ktoré postihujú, a to najmä zabezpečením skutočne odstrašujúceho účinku, pričom nesmú ísť nad rámec toho, čo je potrebné na dosiahnutie uvedeného cieľa (C-77/20, body 37 až 38, a C-231/20, bod 45). Vo veci C-655/21 vyslovil, že čl. 49 ods. 3 charty sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnemu právnemu ustanoveniu, ktoré v prípade používania ochrannej známky v obchodnom styku bez súhlasu majiteľa výlučného práva, ak k tomuto používaniu došlo opakovane alebo ak malo závažné škodlivé následky, stanovuje minimálny trest odňatia slobody na päť rokov.

44. Napriek pochopeniu, že trestanie musí byť primerané, nemôže ústavný súd strácať so zreteľa ani celospoločenský záujem na znížení dopytu po drogách, závislosti od drog a napokon ani zdravotné a sociálne riziká súvisiace s drogami. Ako uvádza Národná protidrogová stratégia Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2025 s výhľadom do roku 2030 (schválená uznesením vlády č. 619/2021 z 27. októbra 2021), viac ako tretina organizovaných zločineckých skupín pôsobiacich v Európskej únii je zapojená do výroby a distribúcie drog alebo obchodovania s nimi. Drogová závislosť spôsobila v roku 2019 v Európskej únii viac ako 8 000 úmrtí v dôsledku predávkovania. Väčšina obchodovania s drogami sa uskutočňuje cezhranične, pričom veľká časť zisku sa infiltruje do legálneho hospodárstva. Zisky organizovaných zločineckých skupín v Európskej únii sa odhadujú na 110 miliárd eur ročne (pozri rokovania.gov.sk/RVL/Material/26538/1, s. 24). S drogami je spojená aj sekundárna trestná činnosť, t. j. trestná činnosť páchaná na účel získania drog alebo prostriedkov na drogy zahŕňajúca krádeže, lúpeže, násilnú trestnú činnosť a pod. Jedným z najzávažnejších problémov je v tejto súvislosti legalizácia príjmov z trestnej činnosti a korupcia (Správa o stave a vývoji drogovej scény na území Slovenskej republiky za rok 2022, pozri minv.sk/?drogova-scena-na-uzemi-slovenskej-republiky, s. 5). Ústavný súd uvedené zvýrazňuje preto, lebo je vo všeobecnosti pochopiteľné a legitímne, ak sa zákonodarca snaží na riziká súvisiace s drogami reagovať aj nástrojmi trestného práva.

45. Možno si všimnúť, že vyvažovanie (hľadanie spravodlivej rovnováhy) medzi nastavením nástrojov trestného práva na jednej strane a potrebou ich primeranosti na strane druhej je predmetom rozhodovacej činnosti aj iných ústavných súdov. Prominentným príkladom je rozsudok Ústavného súdu Talianskej republiky č. 40/2019, v ktorom vyhlásil za protiústavnú dolnú hranicu trestnej sadzby osem rokov odňatia slobody v prípade trestného činu

obchodovania s tvrdými drogami podľa čl. 73 ods. 1 legislatívneho nariadenia č. 309/1990 [*testo unico stupefacenti* (ďalej len „TUS“)]. Návrh podal Odvolací súd v Terste. Odsúdený bol zadržaný so 100 gramami kokaínu v balíku pochádzajúcom z Argentíny. Prvostupňový súd dospel k záveru, že droga bola určená na ďalšiu distribúciu, a vylúčil vzhľadom na množstvo drogy a ďalšie okolnosti (zámorský obchod, objednaná už aj ďalšia dodávka kokaínu) aplikáciu privilegovanej skutkovej podstaty podľa čl. 73 ods. 5 TUS s trestnou sadzbou šesť mesiacov až 4 roky. Znenie čl. 73 ods. 1 TUS účinné v čase rozhodovania trestných súdov ukladalo za obchodovanie s tvrdými drogami trestnú sadzbu 8 až 20 rokov odňatia slobody. Prvostupňový súd uložil trest znížený na štyri roky odňatia slobody a peňažný trest 14 000 eur v dôsledku všeobecných poľahčujúcich okolností a toho, že obžalovaný súhlasil so zrýchleným konaním. Odvolací súd sa stotožnil s prvostupňovou kvalifikáciou skutku, ale trestná sadzba sa mu zdala neprimeraná, a tak konanie prerušil a obrátil sa na ústavný súd. Ten považoval napadnutú dolnú hranicu trestnej sadzby za nesúladnú s princípmi rovnosti, proporcionality a s požiadavkou výchovného pôsobenia trestu (čl. 3 a 27 Ústavy Talianskej republiky): «*... Zásady stanovené v článkoch 3 a 27 talianskej ústavy „vyžadujú, aby sa odňatie slobody a utrpenie spôsobené ľudskej osobe obmedzilo na minimálny nevyhnutný rozsah a vždy s cieľom podporiť cestu osoby k náprave, odškodneniu, zmiereniu a opätovnému začleneniu do spoločnosti“ (rozsudok č. 179 z roku 2017) s cieľom „postupného harmonického opätovného začlenenia osoby do spoločnosti, ktoré predstavuje podstatu prevýchovného účelu trestu“ (naposledy rozsudok č. 149 z roku 2018). Dosiahnutiu tohto náročného cieľa stanoveného ústavnými princípmi bráni uloženie trestu, ktorý objektívne nie je primeraný závažnosti skutku, preto je subjektívne vnímaný ako nespravodlivý a zbytočne ťaživý, a ktorý je teda predurčený na to, aby nedosiahol prevýchovný účel, ku ktorému musí obligatórne smerovať.*» (pozri cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2019&numero=40, bod 5.2).

46. Odlišným príkladom je uznesenie nemeckého Spolkového ústavného súdu z 9. marca 1994 (BVerfGE 90, 145 ff., dostupné na bverfg.de/e/ls19940309–2bvl004392) týkajúce sa namietaného rozporu trestnosti narábania s produktmi konope s viacerými ústavnými princípmi, v ktorom právna úprava v teste ústavnosti obstála. Podstatou námietok nebola výška trestnej sadzby, ale samotná trestnosť. Podľa Spolkového ústavného súdu „*v oblasti štátneho trestania vyplýva zo zásady zavinenia, ktorá nachádza svoj základ v článku 1 ods. 1 základného zákona (porovnaj BVerfGE 45, 187 <228>), a zo zásady proporcionality, ktorú treba odvodiť zo zásady právneho štátu a práva na slobodu, že závažnosť trestného činu a zavinenie páchateľa musia byť v spravodlivom pomere k trestu. Hrozba trestu nesmie byť čo do druhu a stupňa úplne neprimeraná k trestnému činu. Skutková podstata trestného činu a právny následok musia byť primerane koordinované (porovnaj BVerfGE 54, 100 <108>; ustálená judikatúra)*“ (bod 123). (...) *Súčasným zákonom o omamných látkach, rovnako ako jeho predchodcami, zákonodarca sleduje cieľ ochrany zdravia ľudí, jednotlivcov i celej populácie, pred nebezpečenstvom, ktoré predstavujú omamné látky, a ochrany obyvateľstva, najmä mládeže, pred závislosťou od omamných látok*“. (bod 125). Z odôvodnenia uznesenia je ďalej vhodné poukázať na časti nachádzajúce sa v bodoch 150 a 155: „*Zákonná koncepcia spočíva v tom, aby sa celé nakladanie s konopnými produktmi s výnimkou samotnej konzumácie podrobilo komplexnej štátnej kontrole z dôvodu nebezpečenstiev vyplývajúcich z drogy a obchodovania s ňou pre jednotlivca a širokú verejnosť a aby sa v záujme zabezpečenia tejto kontroly neoprávnené nakladanie s konopnými produktmi bez výnimky trestalo. S týmto obsahom sú trestnoprávne ustanovenia zákona o omamných látkach vhodné na obmedzenie šírenia drogy v spoločnosti, a tým aj na zníženie nebezpečenstva, ktoré z nej vo všeobecnosti vychádza. Trestnoprávne ustanovenia sú teda vo všeobecnosti vhodné na podporu účelu zákona*“ (bod 150). (...) „V závislosti od vlastností a účinkov drogy, množstva v konkrétnom prípade, druhu trestného činu, ktorý sa v každom prípade posudzuje, a s prihliadnutím na ďalšie okolnosti relevantné z hľadiska nebezpečenstva môže nebezpečenstvo dosiahnuť takú nízku úroveň, že všeobecne preventívne hľadiská odôvodňujúce všeobecnú hrozbu trestného postihu strácajú váhu. Trest by potom mohol predstavovať neprimeranú, a teda protiústavnú sankciu vzhľadom na práva dotknutej osoby na slobodu a s prihliadnutím na individuálnu vinu páchateľa a na nej založené špeciálne preventívne ciele trestnej politiky.“ (bod 155).

47. Zásah ústavného súdu do regulačnej autonómie zákonodarcu v oblasti drogovej trestnej činnosti tak nie je ani z komparatívneho hľadiska nevídaný, pričom v talianskom prípade sa týkal dolnej hranice trestnej sadzby. Zároveň platí, že posúdenie konkrétnych otázok rôznymi ústavnými súdmi nemusí nutne viesť k totožnému výsledku (k príkladu z inej než drogovej

oblasti, keď rôzne ústavné súdy dospeli pri prieskume k fundamentálne odlišným záverom, pozri rozhodnutie Ústavného súdu Bulharska č. 3/2018 z 27. júla 2018 a porovnaj ho s prístupom Ústavného súdu Lotyšska vo veci č. 2020-39-02 zo 4. júna 2021 a Ústavného súdu Litvy č. 18/2023 zo 14. marca 2024). Kľúčovou je konzistentná aplikácia testu proporcionality, ktorý je konkrétnym ústavným súdom dlhodobo používaný. Zákonodarcovi tak nie je stanovený limit v jeho normotvornej činnosti preto, že tak rozhodol zahraničný ústavný súd, ale preto, že k tomu viedla metóda vykryštalizovaná v rozhodovacej činnosti domáceho ústavného súdu.

48. Test proporcionality uskutočňovaný v rámci ústavného prieskumu právnej úpravy napadnutej v konaní o súlade právnych predpisov je klasicky založený na troch po sebe nasledujúcich krokoch. Prvým krokom je test existencie ústavou nevylúčeného a dostatočne dôležitého cieľa *(test of legitimate aim/effect)* a tiež test racionálnej väzby medzi napadnutou právnou úpravou a ňou sledovaným cieľom [účelom (conduciveness)], teda hľadisko vhodnosti (Geeignetheit). Druhým krokom je zisťovanie kritéria nevyhnutnosti, resp. potrebnosti či použitia najmenej drastických, resp. šetrnejších prostriedkov *(Erforderlichkeit, test of necessity, test of subsidiarity, least intrusiveness)* na dosiahnutie cieľa sledovaného napadnutou právnou úpravou. Napokon tretím krokom je hľadisko proporcionality v užšom zmysle slova *(Angemessenheit, test of proporcionality in the strict sense, proporcionate effect; not overly onerous)*, ktorého obsah tvorí porovnanie miery zásahov do ústavou chránených hodnôt vyvolané uplatnením napadnutej právnej úpravy (pozri PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 18/2014, PL. ÚS 14/2021, m. m. PL. ÚS 19/09, m. m. PL. ÚS 23/06).“

49. Aplikácia proporcionality na trestný kódex však má svoje špecifiká. Ústavný súd štandardne zvýrazňuje, že v rámci druhého kroku (štádia) testu proporcionality treba posúdiť, či príslušné legislatívne opatrenie spôsobujúce obmedzenie ústavou garantovaných práv bolo v okolnostiach posudzovanej veci naozaj nevyhnutné, teda či na dosiahnutie legitímneho cieľa nebol k dispozícii aj menej obmedzujúci, resp. menej invazívny či šetrnejší právny prostriedok (PL. ÚS 20/2014 alebo PL. ÚS 50/2015). Pri koncipovaní nástrojov, prostredníctvom ktorých zákonodarca do trestných kódexov premieta princíp, že zločin sa nesmie vyplácať, však ústavný súd uznáva širokú mieru úvahy. Ako totiž uviedol vo veci sp. zn. PL. ÚS 1/2021 (protiústavnosť obligatórneho trestu prepadnutia majetku), úlohou ústavného súdu nie je hľadať ten najmenej invazívny spôsob realizácie legitímnych cieľov verejného záujmu ani takýto spôsob ukladať zákonodarcovi ako jediný možný. Škála, v ktorej rozsahu možno princíp proporcionality považovať za zachovaný, je relatívne široká. Nesmie však ísť o spôsob, ktorý sa požiadavkám primeranosti celkom zjavne vymyká, resp. z ktorého vyplýva, že zákonodarca tieto požiadavky v konkrétnom právnom kontexte považuje za bezpredmetné.

50. Ústavný súd sa nestotožňuje s názorom mestského súdu, že protiústavnosť trestnej sadzby môže byť automaticky založená s poukázaním na trestnú sadzbu zvolenú zahraničným zákonodarcom, ktorá má dokazovať nesplnenie subtestu nevyhnutnosti. Na s. 8 návrhu na začatie konania uvádza: *„(...) Slovenská republika nemá totiž o nič vážnejší problém s drogovou činnosťou ako Česká republika. Ak česká úprava s výrazne nižším trestom nevedie k zmareniu cieľov drogovej trestnej politiky, je to per se dôkazom, že stanovený cieľ možno dosiahnuť aj menej drastickými, drakonickými, šetrnejšími zásahmi do základných práv. Už len z tohto dôvodu sa výmera predmetnej trestnej sadzby ustanovená v Trestnom zákone Slovenskej republiky javí úplne ako neprimeraná a protiústavná.“* Prejavuje sa tu v prvom rade problém tzv. komparatívneho cherry-pickingu vystihnutého v slovách sudcu Richarda Posnera: *„Pokiaľ je možné voľne odkazovať na zahraničné právne poriadky, akémukoľvek sudcovi s úmyslom nájsť podporný odkaz stačí len to, aby sa do problematiky zahrabal hlbšie – a nájde ho.“* (pozri JACKSON, V. C. Constitutional Engagement in a Transnational Era. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 26). Ústavný súd neodmieta možnú užitočnosť poznatkov o zahraničných právnych úpravách (na ktoré pre názornosť napokon sám v tomto náleze poukazuje), no stanovenie trestnej sadzby iným členským štátom Európskej únie nemôže predstavovať ústavnú bariéru domácemu normotvorcovi. Takto konštruovaný argument má totiž potenciál dokonca úplne vyradiť skutkové podstaty trestných činov z katalógu obsiahnutého v Trestnom zákone, lebo by postačovalo identifikovať hoci aj jediného zahraničného normotvorcu, ktorý určité závadné konanie dekriminalizoval, a zo stavu v danom štáte simplicisticky odvodiť, že korelácia znamená kauzalitu.

51. Namiesto komparatívneho *cherry-pickingu* ústavný súd tradične zohľadňuje výklad dohovoru

uskutočňovaný prostredníctvom rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorých môže aj vďaka doktríne dohovoru ako žijúceho nástroja vyplývať tiež zákaz kriminalizácie určitého konania (Dudgeon proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 7525/76, rozsudok z 22. 10. 1981; Norris proti Írsku, sťažnosť č. 10581/83, rozsudok z 26. 10. 1988; Modinos proti Cypru, sťažnosť č. 15070/89, rozsudok z 22. 4. 1993) alebo, naopak, povinnosť kriminalizácie, a to napríklad domáceho psychického násilia (pozri Volodina proti Rusku, sťažnosť č. 41261/17, rozsudok z 9. 7. 2017; Volodina proti Rusku č. 2, sťažnosť č. 40419/19, rozsudok zo 14. 9. 2021; Tunikova a ďalší proti Rusku, sťažnosti č. 55974/16, 53118/17, 27484/18, 28011/19, rozsudok zo 14. 12. 2021; k podrobnostiam napríklad HEDLUND, N.: The ECHR and the Positive Obligation to Criminalise Domestic Psychological Violence. In: Human Rights Law Review, roč. 24, č. 3, 2024). Pod vplyvom vývoja spoločenských pomerov alebo vedeckých poznatkov sa môže aj niekdajší primeraný trest stať neprimeraným.

52. Nie je vylúčené, že ústavné limity proporcionality môže zákonodarca prekročiť aj svojvoľným stanovením trestnej sadzby, pri ktorej bude racionálny základ absentovať, resp. bude ťažko obhájiteľný systematickým prístupom. Ústavný súd už pomenoval štyri konkrétne limity v oblasti trestného zákonodarca a menoval medzi nimi popri (i) svojvôli aj (ii) zákaz mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a trestania a (iii) primeranosť trestov hodnotenú ako racionálny vzťah medzi činom (stupňom viny) a trestom. Bez prekročenia týchto limitov patrí stanovenie systému trestných sankcií, podmienok ich ukladania a výkonu či stanovenie hraníc trestných sadzieb do právomoci zákonodarcu (PL. ÚS 3/2024, 353. bod). Pri svojvôli ako ústavnom limite musí ústavný súd vychádzať predovšetkým z povahy chráneného záujmu (nie však automaticky z jeho formálneho zaradenia v určitej hlave nachádzajúcej sa v osobitnej časti Trestného zákona, lebo použitie legislatívnej techniky nemusí za každých okolností vyústiť do korektnej normotvorby) a tiež z prípadného pozitívneho záväzku štátu.

53. Trest je adekvátny a primeraný, ak je v konkrétnom prípade schopný splniť svoj účel. Trest odňatia slobody je v podmienkach Slovenskej republiky stanovený (až na niektoré výnimky) relatívne určitou trestnou sadzbou, ktorá má svoju spodnú a hornú hranicu. Tento prístup nie je samoúčelný a vo svojej podstate takto určené rozpätie trestnej sadzby vytvára efektívne predpolie na plné rozvinutie sudcovskej úvahy, ktorá by pri ukladaní trestu mala vychádzať zo základných zásad ukladania trestov (§ 33a a § 34 Trestného zákona) a zohľadňovať individuálne okolnosti každej prejednávanej veci. Logicko-právnou implikáciou sa ponúka záver, že čím väčšie je rozpätie medzi spodnou a hornou hranicou trestnej sadzby pri konkrétnej skutkovej podstate, tým väčší priestor dostáva príslušný súd, aby osobitne zohľadnil prípadné špecifické okolnosti príslušnej trestnej veci a samotného páchateľa a, zjednodušene povedané, „ušil trest na mieru“ (PL. ÚS 3/2024, 366. bod).

54. Ústavnej zásade primeranosti trestu ako zásahu do základných práv a slobôd teda slúži jeho individualizácia (PL. ÚS 18/2020, 23. bod). Jej naplnenie nie je len úlohou zákona, ale aj súdov, ktoré podľa čl. 50 ods. 1 ústavy rozhodujú o vine a treste, aj keď podľa zákona (čl. 49 ústavy) a pri viazanosti sudcu zákonom (čl. 144 ods. 1 ústavy). Možnosť individualizácie je imperatívom, ktorého dodržanie vyžaduje ústava od zákonodarcu vo všeobecnosti, pričom ústavne tolerovateľné nie je jeho iluzórne uplatnenie. Príkladom takéhoto iluzórneho uplatňovania by bolo minimálne, resp. nedostatočné rozpätie medzi spodnou a hornou hranicou trestnej sadzby. Na druhej strane je potrebné doplniť, že ústavný súd pristupuje v kontexte čl. 125 ods. 4 druhej vety ústavy a limitov vysvetlených vo veci sp. zn. PL. ÚS 8/2022 s kompetenčným rešpektom k tým častiam ústavnej normotvorby, pri ktorých ústavodarca z výnimočných dôvodov zakotvil odlišný model (čl. 107 štvrtá veta ústavy, ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov; jeho obligatórny mechanizmus ukladania sankcií ústavný súd potvrdzuje vo svojej rozhodovacej činnosti dlhodobo, naposledy napríklad vo veciach III. ÚS 119/2022, I. ÚS 30/2025 alebo IV. ÚS 124/2024). Kompetenčný rešpekt je odôvodnený nielen *(i)* stupňom právnej sily daného formálneho prameňa práva, ale tiež skutočnosťou, že *(ii)* absencia možnosti individualizácie smeruje voči verejným funkcionárom, a napokon aj *(iii)* priamym zapojením ústavného súdu do zvoleného sankčného mechanizmu. Ani ústavodarca totiž nie je oprávnený vylúčiť spod kontroly súdnej moci rozhodnutie týkajúce sa základných práv a slobôd, lebo tomu bráni čl. 12 ods. 1 druhá veta ústavy.

55. Ústavný súd, nadväzujúc na svoje doterajšie závery týkajúce sa posudzovania primeranosti

trestov v konaní o súlade právnych predpisov, dospel k záveru, že v prejednávanej veci nemožno konštatovať, že by napadnutá právna úprava neumožňovala dostatočnú individualizáciu trestu či vytvárala neústavnú disproporciu medzi jednotlivými formami trestania (PL. ÚS 106/2011, s. 41). Nemožno súčasne ani konštatovať, že by malo ísť o obligatórne ukladanie absolútneho (maximálneho) určitého trestu popri súčasnom obligatórnom uložení trestu odňatia slobody (PL. ÚS 1/2021, bod 65.1, bod 76; PL. ÚS 18/2020, bod 23), ktoré by apriórne normatívne vylučovalo možnosť posúdiť primeranosť ukladaného trestu v individuálnych prípadoch. Rovnako je vo vzťahu k napadnutej právnej úprave naďalej aplikovateľný aj inštitút mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody (§ 39 a nasl. trestného zákona), ktorý za zákonom stanovených podmienok rovnako prispieva (síce za mimoriadnych okolností a v rozsahu zákonných limitov) k možnosti sudcovskou úvahou individualizovať trest. Výsledné znenie tak vytvára pre príslušný súd dostatočný priestor, aby osobitne zohľadnil špecifické okolnosti danej trestnej veci a samotného páchateľa. Ústavná požiadavka individualizácie, ktorá slúži primeranosti trestu, tak je naplnená.

56. Na tomto mieste je súčasne nevyhnutné pripomenúť, že konanie pred ústavným súdom nemá byť pokračovaním zákonodarného procesu. Úlohou ústavného súdu nie je riadny zákonodarný proces nahradiť (PL. ÚS 1/2022, bod 210). Je mylný (a ľahko zneužiteľný) názor o ochrane základných práv prekračovaním právomocí akýmkoľvek orgánom, najmä ingerenciou do sféry výkonu iného druhu moci, pretože práve deľba moci (rozhraničenie právomocí) je základom fungovania štátu v demokracii ako štátu právneho (PL. ÚS 5/2024, 67. bod). Ústavný súd uznáva, že je legitímnym právom subjektov disponujúcich právom legislatívnej iniciatívy, aby sa usilovali o schválenie benevolentnejších trestných sadzieb za drogové trestné činy. Rovnako by vnímal ako legitímne snahy, ktoré by pochádzali od občanov v zmysle čl. 95 ods. 1 ústavy, i keď *de constitutione lata* je realistickejšie očakávať zmenu prostredníctvom zákonodarného procesu v Národnej rade, ktorý vytvára priestor na náležitú deliberáciu a „obrusovanie hrán“ predloženého návrhu zákona (pozri PL. ÚS 18/2022, 37. bod). Zákon predstavuje výsledok práce širokého spektra zástupcov ľudu a odráža kompromisy, ktoré sú nezriedka zložité aj hrubé. Často aj skupiny poslancov presadzujúce záujmy príslušníkov určitých menšín dokážu konať tak, aby si od parlamentnej väčšiny dokázali získať ústupky, výmenou za potrebné hlasy. Je to ich ústavou priznaný vyjednávací nástroj (pozri *GORSUCH, N. A Republic, If You Can Keep It. New York: Crown Forum, 2019, s. 132 a 133*; pozri tiež schválenie už spomenutého zákona č. 105/2022 Z. z. hlasmi 72 zo 123 prítomných poslancov). Nie je však úlohou ústavného súdu, aby do týchto kompromisov zástupcov ľudu vstupoval cez vštepovanie svojej predstavy o optimálnej drogovej politike, ktorá by sa prejavovala okrem iného aj v normovaní konkrétnej spodnej či hornej hranice trestnej sadzby, a to za podmienky, že zákonodarca na ústavnú požiadavku individualizácie nerezignoval. Prejavuje sa tu rešpekt ústavného súdu k princípu suverenity ľudu (PL. ÚS 42/95, I. ÚS 76/97, PL. ÚS 19/98, I. ÚS 238/04, PL. ÚS 6/08, PL. ÚS 105/2011), resp. princípu demokracie (I. ÚS 76/97, I. ÚS 60/97).

57. Keďže trestné činy spojené s drogami majú byť vo všeobecnosti považované za tie najzávažnejšie v rámci trestnoprávneho spektra, vzhľadom k ich povahe a ničivým účinkom, ktoré majú na celú spoločnosť (pozri *Loukili proti Holandsku,* sťažnosť č. 57766/19, 49. bod; *Unuane proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 80343/17, 87. bod), ústavný súd nepovažuje normovanie spodnej hranice siedmich rokov v § 173 ods. 3 Trestného zákona za svojvoľné, berúc do úvahy aj pripomenutie vlády ako vedľajšieho účastníka konania, že dané ustanovenie sa v aplikačnej praxi využíva okrem iného aj v prípadoch organizovaných skupín obchodujúcich s inými drogami ako marihuanou. Ústavný súd súčasne nevidí dôvod ani na spochybnenie hornej hranice trestnej sadzby, pričom aj samotný navrhovateľ sústredil svoju argumentáciu práve na dolnú hranicu (v čase, keď bola dolná hranica ešte na úrovni desiatich rokov) a konkrétnejšie výhrady voči primeranosti hornej hranice neboli v návrhu na začatie konania identifikované.

III.5. K namietanému nesúladu s ústavným princípom rovnosti ľudí v dôstojnosti a právach (čl. 12 ods. 1 ústavy):

58. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i na názore, že čl. 12 ods. 1 ústavy má charakter všeobecného ústavného princípu. Ide o všeobecné pravidlo rovnosti, ktoré slúži na generálnu ochranu pred diskrimináciou a vo svojej podstate vyjadruje rovnosť všetkých subjektov práva pred zákonom, pričom v tomto zmysle je adresované všetkým orgánom verejnej moci, ktoré

musia vo vzťahu k všetkým subjektom práva, ich základným právam a slobodám z hľadiska ich uskutočňovania a uplatňovania pristupovať rovnako bez ohľadu na okolnosti predpokladané čl. 12 ods. 2 ústavy [pohlavie, rasu, farbu pleti... (m. m. PL. ÚS 16/08)]. Z čl. 12 ods. 2 ústavy vyplýva subjektívne právo každého, aby nebol diskriminovaný z dôvodov v tomto ustanovení vymenovaných (III. ÚS 39/01, II. ÚS 5/03). Vychádzajúc z modelu materiálneho chápania rovnosti, ústavný súd už zdôraznil, že nie je dôležité, aké rozdiely medzi ľuďmi existujú, pretože ľudia majú rovnakú hodnotu, a preto zasluhujú rovnakú starostlivosť a rešpekt (čl. 12 ods. 1 ústavy). Vyplýva to zo všeobecných hodnôt ľudskej dôstojnosti, autonómnosti a rovnakej ceny každého indivídua, ktoré tvoria základ pre zákaz nespravodlivej diskriminácie ľudských bytostí bez ohľadu na ich postavenie v spoločnosti (PL. ÚS 8/04, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022).

59. Za diskriminačnú úpravu, resp. úpravu porušujúcu ústavnú požiadavku rovnosti v právach v zmysle čl. 12 ods. 1 ústavy možno považovať takú právnu úpravu, ktorá rovnaké alebo analogické/porovnateľné situácie rieši odchylným spôsobom, pričom takýto postup zákonodarca nemôže rozumne odôvodniť legitímnym cieľom a tým, že tento cieľ sa musí dosahovať práve zvoleným legislatívnym riešením (PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 6/04, PL. ÚS 10/2022). Tento základný princíp je porušený vždy vtedy, ak sa s jednou skupinou adresátov noriem v porovnaní s inou skupinou zaobchádza inak, hoci medzi oboma skupinami nie sú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, ktoré odôvodňujú takéto nerovnaké zaobchádzanie (II. ÚS 5/03, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022).

60. Národná rada je preto povinná prijímať také zákony, ktoré nikoho pri uplatňovaní základných práv a slobôd nediskriminujú, aj keď nie každý rozdiel, ktorý sa vyskytne v zákonoch upravujúcich výkon určitých základných práv a slobôd, musí byť v rozpore s čl. 12 ods. 1, resp. čl. 12 ods. 2 ústavy, pretože v určitých situáciách sa na prvý pohľad diskriminujúca úprava používa na odstránenie alebo zmiernenie faktickej nerovnosti dotknutých osôb (PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 14/2020).

61. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. PL. ÚS 13/09, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022) ústavný princíp rovnosti ľudí v dôstojnosti a právach podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, resp. zákaz diskriminácie podľa čl. 12 ods. 2 ústavy nie sú spravidla chránené samy osebe, ale k ich porušeniu môže dôjsť v zásade len v súvislosti s porušením iného základného práva alebo slobody. To znamená, že dovolávať sa ich porušenia možno v zásade len v spojení s porušením iného konkrétneho základného práva a slobody podľa ústavy alebo ľudského práva alebo základnej slobody podľa kvalifikovanej medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách (m. m. pozri napr. PL. ÚS 14/98, I. ÚS 17/99, PL. ÚS 10/04). Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre (PL. ÚS 33/95, PL. ÚS 43/95, PL. ÚS 18/97, PL. ÚS 4/00, PL. ÚS 21/00, PL. ÚS 15/03, PL. ÚS 15/06, PL. ÚS 3/08, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 11/2011, PL. ÚS 11/2013, PL. ÚS 16/2018, PL. ÚS 10/2022) preferuje tento akcesorický prístup k preskúmavaniu namietaného porušenia ústavného princípu rovnosti, resp. zákazu diskriminácie.

62. Ústavný súd považuje za problém, že v návrhu mestského súdu sa síce porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy namieta, no dôvody nie sú jasné. Ak mestský súd považuje napadnuté ustanovenie za diskriminačné, potom bolo v návrhu potrebné podrobiť ho príslušnému testu. Keďže ústavný súd nie je v tomto konaní v postavení aktívne legitimovaného subjektu na podanie návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, nie je jeho úlohou argumentáciu mestského súdu dopĺňať. Návrhu preto nevyhovel ani v tejto časti.

III.6. K namietanému nesúladu so zákazom mučenia a krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu (čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru):

63. Mestský súd do svojej argumentácie zahrnul tiež jedno z mála absolútnych práv, ktoré sú garantované ústavou a dohovorom. Kým väčšina zo základných práv a slobôd má relatívny charakter a je preto možné ich obmedziť po splnení štandardne uplatňovaných doktrín, zákaz mučenia a krutého, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu nesmie ustúpiť ani „vyššiemu dobru“ (pozri *Gäfgen proti Nemecku*, sťažnosť č. 22978/05, rozsudok z 1. 6. 2010). Uvedený zákaz sa síce primárne týka najmä telesných trestov, no má obmedzujúci vplyv aj na ostatné druhy trestov, ktoré síce samy osebe nemožno považovať za neľudské alebo ponižujúce, no nesmú sa však ukladať alebo vykonávať spôsobom, ktorým by sa stali neľudskými alebo ponižujúcimi. K trestom porušujúcim tento zákaz sa nikdy nie je

prípustné uchýliť, a to hoci by ich odstrašujúci účinok mal byť akýkoľvek. Totiž trest nestráca charakter neľudského trestu, prípadne ponižujúceho trestu iba na základe skutočnosti, že ho v súvislosti s regulovaním zločinnosti možno pokladať za efektívny zastrašujúci prostriedok alebo že v skutočnosti takým prostriedkom aj je (PL. ÚS 6/09). Vo väčšine prípadov súdom nariadeného potrestania pritom potrestaný môže prežívať pocity poníženia, prípadne duševné či fyzické nepohodlie, ktoré subjektívne môže vnímať ako „strádanie“ či „utrpenie“, avšak aby došlo k porušeniu tejto zásady, musí ísť o zaobchádzanie alebo trest spôsobujúce psychické alebo fyzické utrpenie dosahujúce určitú závažnosť (PL. ÚS 1/2021, bod 65.1).

64. Európsky súd pre ľudské práva už uviedol, že otázky spravodlivého a primeraného trestu sú predmetom racionálnej diskusie a civilizovaného nesúhlasu. Zmluvným štátom preto musí byť ponechaný priestor na uváženie pri rozhodovaní o primeranej dĺžke trestu odňatia slobody za konkrétne trestné činy *(Vinter a ďalší proti Spojenému kráľovstvu,* sťažnosti č. 66069/09, 130/10 a 3896/10, rozsudok Veľkej komory z 9. 7. 2013, 105. bod; pozri tiež SUMMERS, S. J. Sentencing and Human Rights. The Limits on Punishments. Oxford: Oxford University Press, 2022, s. 95 až 97). Vo veci *Maričák proti Slovenskej republike* (sťažnosť č. 26621/10, rozhodnutie zo 7. 6. 2011) súd zdôraznil, že otázka neprimeranosti trestu spadá z veľkej časti mimo ustanovení dohovoru a nie je jeho úlohou rozhodnúť o tom, aká je primeraná doba trestu odňatia slobody v konkrétnom prípade *(Sawoniuk proti Spojenému kráľovstvu,* sťažnosť č. 63716/00, rozhodnutie z 29. 5. 2001). Podobne aj v prípade ponižujúceho trestu musí pokorenie alebo poníženie dosiahnuť určitý stupeň a charakter, ktorý je odlišný od prvku poníženia obsiahnutého v treste vo všeobecnosti *(Tyrer proti Spojenému kráľovstvu,* sťažnosť č. 5856/72, 29. a 30. bod, rozsudok z 15. 3. 1978). Uvedené pritom závisí od všetkých okolností konkrétneho prípadu vrátane trvania takého zaobchádzania, fyzických a psychických dôsledkov, v niektorých prípadoch aj od pohlavia, veku a zdravotného stavu. Pre účely zabezpečenia práv v zmysle čl. 3 dohovoru je štát povinný zabezpečiť, aby pozbavenie osobnej slobody vždy bolo vykonávané za podmienok rešpektujúcich ľudskú dôstojnosť, a takým spôsobom, ktorý osobe, ktorej bol trest uložený, nespôsobí ťažkosti presahujúce nevyhnutnú mieru utrpenia spojenú s pozbavením osobnej slobody (pozri IV. ÚS 415/2020, 232. a 233. bod).

65. Pre ústavný súd je v danom konaní rozhodujúce, že napadnuté ustanovenie všeobecnému súdu neprikazuje uloženie obligatórneho trestu odňatia slobody v konkrétnej sadzbe. Zákonodarcom formulované rozpätie samo osebe nepredstavuje porušenie čl. 16 ods. 2 ústavy a čl. 3 dohovoru v kontexte citovanej rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, a návrhu mestského súdu tak ani v tejto časti nevyhovel.

III.7. K namietanému nesúladu s požiadavkou súdneho rozhodovania o treste (čl. 50 ods. 1 ústavy):

66. Účelom čl. 50 ods. 1 ústavy je v záujme právnej istoty každého nositeľa základných práv a slobôd stanoviť garanciu, že jediným orgánom verejnej moci, ktorý je oprávnený rozhodnúť o jeho vine a treste za spáchaný skutok, je príslušný všeobecný súd, ktorý spravidla, čo sa týka otázky viny, nie je pri rozhodovaní výrazne limitovaný, ale v otázke ukladania trestu sú tieto obmedzenia omnoho zreteľnejšie, keď súd je viazaný druhmi trestu uvedenými v zákone, samozrejme, okrem prípadov, keď súd upustí od potrestania (III. ÚS 107/08, III. ÚS 247/08). Predpokladom rozhodovania súdu o oboch dotknutých meritórnych otázkach je podanie obžaloby alebo návrhu na schválenie dohody o vine a treste, čo limituje rozhodovanie súdu vylúčením jeho negatívnej alternatívy v prípade, ak niektorý z oboch naostatok označených návrhov prokurátora (obžalobný alebo schvaľovací) nebol podaný (PL. ÚS 1/2022, 193. bod).

67. Mestský súd s odkazom na čl. 50 ods. 1 ústavy argumentuje, že ústavne súladná bude len taká právna úprava, ktorá súdu umožní, aby so zreteľom na individuálne zvláštnosti konkrétneho trestného činu, osobné vlastnosti či pomery páchateľa uložil trest taký (pokiaľ ide o jeho výmeru a jeho druh), ktorý bude na dosiahnutie účelu nevyhnutný. Článok 50 ods. 1 je nevyhnutné vnímať v kontexte čl. 49 ústavy. Podľa neho platí, že len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie.

68. Ústavný princíp vyžadujúci, aby len zákon, t. j. zákonodarca, definoval tresty za spáchanie trestných činov, je ústavným princípom hmotnoprávneho charakteru vyjadrujúcim hmotnoprávnu zásadu *nulla poena sine lege* (t. j. žiadny trest bez zákona). Z tohto princípu

vyplýva subjektívne právo osoby, aby za konanie, ktoré zákonodarca ustanovil ako trestný čin, mohla byť trestne postihnutá výhradne spôsobom ustanoveným zákonodarcom. Táto zásada predstavuje požiadavku, aby zákonodarca vymedzil hranice, v ktorých medziach súd rozhodne o uložení ustanoveného druhu trestu a o výmere tohto trestu za konkrétny trestný čin. Porušením tejto zásady by bolo, ak by zákonodarca ustanovil tresty absolútne neurčité (napr. „bude potrestaný primerane"). Z citovaných článkov ústavy vyplýva, že kým do výhradnej právomoci zákonodarcu patrí stanovovanie druhov trestov a ich výmery, do výhradnej právomoci súdov patrí rozhodovanie o treste v konkrétnom prípade (PL. ÚS 1/2021, body 71.3 a 71. 4).

69. Zákonodarca prijatím napádaného ustanovenia nezasiahol do výlučnej právomoci súdu rozhodovať o treste, keďže toto rozhodovanie súdu neodňal. Ústavný súd preto návrhu mestského súdu nevyhovel ani v tejto časti.

III.8. K namietanému nesúladu s požiadavkou nezávislosti a nestrannosti súdnej moci (čl. 141 ods. 1 ústavy):

70. Účelom zriaďovania súdov v ľudskej spoločnosti, zmyslom existencie súdnej moci je rozhodovanie sporov o právo. Súdnictvo predstavuje procesnú stránku spravodlivosti, ktorá je prostriedkom v odhaľovaní jej materiálnej časti obsiahnutej v práve ako účelovom nástroji riadenia štátu a spoločnosti. Kvôli tomu, aby súdy mohli plniť svoje poslanie, sa im priznáva, zaručuje a chráni nezávislosť a vyžaduje sa od nich nestrannosť. Účelom nezávislosti súdov je „zabezpečiť výkon súdnej moci takými štátnymi orgánmi (súdmi), ktoré nie sú podriadené iným zložkám štátnej moci". Sudcovskú nezávislosť nemožno považovať ani za nejakú „výsadu" súdnej moci, ale (a naopak) za nevyhnutný predpoklad naplnenia jej zodpovednosti za nestranné a spravodlivé súdne rozhodnutie (PL. ÚS 52/99, PL. ÚS 21/2014, 141. bod).

71. Mestský súd nepredložil ústavnému súdu žiadne konkrétnejšie argumenty, ktorými by podložil rozpor napádaného ustanovenia s referenčným rámcom pre výkon súdnictva v demokratickom a právnom štáte. Ústavný súd tak návrhu ani v tejto časti nevyhovel.

72. Ako *obiter dictum* ústavný súd na záver dodáva, že konanie o súlade právnych predpisov slúži na ochranu ústavnosti odstránením s ústavou rozporného ustanovenia alebo aj celého právneho predpisu z právneho poriadku (PL. ÚS 1/2022, 210. bod). Pokiaľ je účastníkom konania v zmysle § 76 zákona o ústavnom súde aj ten orgán verejnej moci, ktorý napadnutý právny predpis vydal, je legitímne očakávať jeho procesnú aktivitu prejavujúcu sa okrem iného aj tým, že k napádanému predpisu alebo jeho časti zaujme stanovisko. Odlišný prístup normotvorcu môže ústavný súd zohľadniť, a to predovšetkým vo veciach s extenziou do princípu proporcionality, lebo procesná pasivita sa v tejto súvislosti dá chápať aj ako implicitné uznanie argumentov navrhovateľa.

73. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde pripájajú k tomuto rozhodnutiu odlišné stanoviská sudcovia Miloš Maďar, Martin Vernarský a Peter Straka, ktoré sa týkajú výroku a odôvodnenia rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2025

Ivan Fiačan
predseda Ústavného súdu
Slovenskej republiky

PL. ÚS 9/2023

Odlišné stanovisko sudcu Miloša Maďara
k nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky
sp. zn. PL. ÚS 9/2023 z 11. júna 2025

1. Podľa § 67 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam odlišné stanovisko k výroku a odôvodneniu nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 9/2023 z 11. júna 2025.

2. Bez cieleného zámeru využiť techniku tzv. *„sandwich feedback“* (keď sa kritika zabalí do pochvaly, aby zanechala lepší dojem) považujem v úvode za vhodné (priam až nevyhnutné) vyzdvihnúť aj pozitívne stránky samotného nálezu. Tou prvou je skutočnosť, že ústavný súd neprejavil pri otázke prejudiciality napádaného ustanovenia dominantne formalistický prístup a pri jej posúdení manifestoval rozumnú mieru ústavnej racionality. Prejuducialita bola totiž v prejednávanom prípade ovplyvnená zákonom č. 40/2024 Z. z., ktorý s účinnosťou od 6. augusta 2024 upravil posudzovanú kvalifikovanú skutkovú podstatu (§ 173 ods. 3 Trestného zákona) tak, že dolnú hranicu trestnej sadzby znížil na sedem rokov. Ústavný súd sa rozhodol podľa môjho názoru správne, ak sa z dôvodu záujmu na materiálnej ochrane ústavnosti rozhodol preskúmať nielen nezmenenú hornú hranicu, ale aj novelizovanú dolnú hranicu predmetnej trestnej sadzby.

3. Druhou pozitívnou stránkou nálezu je, že ústavný súd odmietol zákonodarcovi naslepo vnútiť (bez identifikovania zjavných príčin v zmysle ústavných limitov, ktoré artikuloval vo svojej predchádzajúcej rozhodovacej činnosti) svoju predstavu o optimálnej drogovej politike, ktorá by sa prejavovala okrem iného aj v normovaní konkrétnej spodnej či hornej hranice trestnej sadzby. Aj keď na prvý pohľad by takýto vstup ústavného súdu ako negatívneho zákonodarcu mohol pôsobiť v prejednávanej veci sympaticky, posúval by ho bližšie od súdneho k politickému rozhodovaniu (PL. ÚS 3/2024, 240. bod). Ústavný súd týmto nálezom v mnohom (nie však vo všetkom) nadviazal na svoju doterajšiu rozhodovaciu prax, ktorú vystihuje bod 353 z odôvodnenia nálezu PL. ÚS 3/2024: *„Limitom v oblasti trestného zákonodarstva môže byť len svojvôľa, zákaz mučenia, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania a trestania, ako aj primeranosť trestov hodnotená ako racionálny vzťah medzi činom (stupňom viny) a trestom. Bez prekročenia týchto limitov patrí stanovenie systému trestných sankcií, podmienok ich ukladania a výkonu či stanovenie hraníc trestných sadzieb do právomoci zákonodarcu.“*

4. Uvedená téza o limitoch v oblasti trestného zákonodarstva je však zároveň dôvodom, prečo som sa s väčšinovým názorom v pléne nestotožnil. Ústavný súd už v minulosti zdôraznil, že v rozpore so zákazom svojvôle by mohlo byť nevysvetlené normovanie neprimerane nízkych trestov pevnou sadzbou bez možnosti ich modifikácie podľa závažnosti trestnej činnosti a konkrétnych okolností prípadu, čo bolo označené ako exces (PL. ÚS 3/2024, bod 370). V nadväznosti na tento právny názor niet pochýb, že v rozpore so zákazom svojvôle by mohlo byť tiež nevysvetlené normovanie neprimerane vysokých trestov. Kľúčovým pre zistenie ústavného súladu je tak racionálne vysvetlenie predložené tvorcom napadnutej právnej úpravy.

5. Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) ako jej tvorca a účastník konania predložila ústavnému súdu iba dôvodovú správu a prepis rozpravy spred takmer dvadsiatich rokov, a vlastné stanovisko vo veci odmietla zaujať. Na druhej strane, vláda ako vedľajší účastník konania okrem iného zdôraznila, že navrhovateľ napadol protiústavnosť ustanovenia týkajúceho sa všetkých druhov omamných a psychotropných látok, ktorých zoznam je prílohou č. 1 k zákonu č. 139/1998 Z. z. o omamných látkach, psychotropných

látkach a prípravkoch v znení neskorších predpisov: *„Predmetné ustanovenie § 172 ods. 2 Trestného zákona sa v aplikačnej praxi využíva okrem iného aj v prípadoch organizovaných skupín obchodujúcich s drogami (pervitín, heroín).“*

6. Možno prisvedčiť tvrdeniu vlády, že kvalifikovaná skutková podstata a trestná sadzba uvedená v § 173 ods. 3 Trestného zákona sa v aplikačnej praxi používa nielen pri neoprávnenej výrobe a neoprávnenom obchodovaní s konopou či živicou z konopy, ale tiež pri drogovej trestnej činnosti súvisiacej napríklad s pervitínom alebo heroínom. Uvedené ustanovenie nediferencuje medzi škodlivosťou danej omamnej látky a psychotropnej látky, čo kontrastuje s prístupom zvoleným národnou radou pri novelizácii uskutočnenej zákonom č. 105/2022 Z. z., sledujúcou podľa dôvodovej správy cieľ „odstrániť problém spočívajúci v neprimerane prísnom postihovaní prechovávateľov/užívateľov marihuany“. Po ďalších novelizáciách (zákon č. 40/2024 Z. z., 70. novelizačný bod z čl. I) platí, že kto neoprávnene prechováva omamnú látku konope, živice z konopy alebo psychotropnú látku obsahujúcu akýkoľvek tetrahydrokanabinol, izomér alebo jeho stereochemický variant (THC) v nepatrnom množstve, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok (§ 171 ods. 1 Trestného zákona); naproti tomu, kto neoprávnene prechováva inú omamnú látku alebo psychotropnú látku ako uvedenú v § 171 ods. 1 v nepatrnom množstve, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky (§ 171 ods. 2 Trestného zákona). Zákonodarca naďalej diferencuje aj v § 172 ods. 1 a 2: *„Kto neoprávnene pestuje rastliny rodu Cannabis (konopa) v nepatrnom množstve za účelom osobnej spotreby a bez toho, aby boli čo i len sčasti určené na ďalšiu distribúciu alebo na účel dosiahnutia majetkového prospechu, potrestá sa odňatím slobody až na šesť mesiacov. Kto neoprávnene pestuje iné rastliny alebo huby obsahujúce omamné látky alebo psychotropné látky... v nepatrnom množstve za účelom osobnej spotreby a bez toho, aby boli čo i len sčasti určené na ďalšiu distribúciu alebo na účel dosiahnutia majetkového prospechu, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.“*

7. Z uvedeného rozlišovania uskutočneného samotným zákonodarcom vyplýva presvedčenie, že omamné látky a psychotropné látky nie sú z hľadiska škodlivosti pre užívateľov a pre ostatné osoby na jednej úrovni. Toto presvedčenie nie je samoúčelné a z hľadiska ústavnej relevancie ani významovo obsolétne, pretože pomáha identifikovať cieľ trestnoprávnej ochrany pred najzávažnejšími formami protispoločenskej činnosti. Nepoznanie (neidentifikovanie) takého cieľa zákonodarcom vytvára následne podľa môjho názoru aj pomerne zásadnú prekážku k schopnosti ústavného súdu posúdiť primeranosť (prinízku či privysokú) systému trestnoprávnych sankcií, ktoré je možné za spáchanie trestných činov uložiť a rovnako k schopnosti posúdiť, či tieto trestnoprávne sankcie bez legitímneho cieľa (ergo neústavne) systémovo nezasahujú do základných práv a slobôd iných. Tento prístup ústavného súdu je uplatňovaný doteraz spravidla zdržanlivým spôsobom, keďže ústavný súd nie je pozitívny zákonodarca a priamo netvorí trestnú politiku štátu. Napriek tomu má ústavou priznané postavenie nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), ktorého právomoc v rámci konania o súlade právnych predpisov je však nezrozumiteľne volatilným vymedzením samotného cieľa prijímanej právnej úpravy výrazne obmedzená a pri jej úplnom zamlčaní v procese prijímania zákonov (alebo následne v samotnom konaní o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom) *de facto* absolútne vyprázdnená. Je tak potrebné v individuálnych prípadoch osobitne dbať na to, aby sa pri posudzovaní ústavnej konformity návrhom napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia nemusel ústavný súd uchyľovať k tomu, aby taký cieľ sám hádal či ho svojpomocne nachádzal. Nie je možné v takom prípade totiž úplne vylúčiť, že ho identifikuje v rozpore s (nekomunikovanými) predstavami zákonodarcu a prevezme tak na seba (čo i len nechcene, v tom horšom prípade úmyselne) minimálne sčasti rolu pozitívneho zákonodarcu. To znamená, že to bude ústavný súd, ktorý bude určovať, prečo sa právna norma prijala, a následne svoj vlastný názor preverovať referenčnými ústavnými testami.

8. V rámci prejednávanej veci bolo vzhľadom na jej povahu a význam prirodzené, že už zmienené presvedčenie zákonodarcu bolo možné (až nutné) prepojiť s výsledkami vedeckého bádania či poznatkov lekárskej vedy, ktoré v tomto ohľade spoluvytvárajú (resp. by mali spoluvytvárať) expertízny podklad na rozhodnutie samotného normotvorcu. V tejto súvislosti tak ústavný súd mohol byť na základe vlastnej činnosti konfrontovaný napríklad s výskumom, z ktorého vyplýva, že najvyššiu škodlivosť dosahujú krek, metamfetamín (pervitín), heroín, alkohol či kokaín. Spomedzi tridsiatich skúmaných látok sa škodlivosť kanabisu pohybuje uprostred (pozri BONNET, U. a ostatní: Ranking the Harm of Psychoactive Drugs Including Prescription Analgesics to Users and Others – A Perspective of German Addiction Medicine Experts. In:

Frontiers in Psychiatry, roč. 11, 2020, 592199, doi.org/10.3389/fpsyt.2020.592199). Vyššiu škodlivosť heroínu, kokaínu, ale tiež alkoholu a tabaku z hľadiska zdravotných dopadov na jednotlivca uvádza aj výskum LACHENMEIER, D. W., REHM, J.: Comparative Risk Assessment of Alcohol, Tobacco, Cannabis and Other Illicit Drugs Using the Margin of Exposure Approach. In: Scientific Reports, roč. 5, 2015, 8126, doi.org/10.1038/srep08126.). Poukázať možno tiež na britskú štúdiu publikovanú v roku 2010, podľa ktorej boli heroín, krek a metamfetamín najškodlivejšími drogami pre jednotlivca, zatiaľ čo alkohol, heroín a krek boli najškodlivejšími pre ostatných. Celkovo bol vyhodnotený ako najškodlivejší alkohol, nasledovaný heroínom a krekom [NUTT, D. a ostatní: Drug Harms in the UK: A Multicriteria Decision Analysis. In: The Lancet, roč. 376, č. 9752, 2010, s. 1558 –1565, doi.org/10.1016/S0140-6736(10)61462-6), pozri tiež FISCHER, B., ROBINSON, T. a ostatní: Lower-Risk Cannabis Use Guidelines (LRCUG) For Reducing Health Harms From Non-medical Cannabis Use: A Comprehensive Evidence and Recommendations Update. In: International Journal of Drug Policy, 99, 2022, 103381, doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103381].

9. Identifikované presvedčenie zákonodarcu možno tiež kontextuálne prepojiť s dianím na úrovni Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO). V roku 2018 Expertný výbor WHO pre drogové závislosti (ECDD) vykonal kritické hodnotenie kanabisu a súvisiacich látok, pričom následne 24. januára 2019 riaditeľ Svetovej zdravotníckej organizácie zaslal list generálnemu tajomníkovi OSN, v ktorom okrem iného odporučil prekategorizovanie v rámci medzinárodného systému kontroly drog. Kanabis a kanabisová živica mali byť vyradené z časti IV Jednotného dohovoru o omamných látkach (a zaradené do časti I), keďže nie sú „zvlášť škodlivé“ (napr. ich užívanie nie je spojené s významným rizikom smrti) a existujú dôkazy o tom, že prípravky z kanabisu majú terapeutické účinky. Po dvoch rokoch podrobných diskusií členovia Komisie pre omamné látky hlasovali 2. decembra 2020 za prijatie tohto návrhu, aj keď je vhodné doplniť, že ďalšie návrhy schválené neboli (s. 15 materiálu Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť -od 2. júla 2024 Agentúra Európskej únie pre drogy -dostupného na euda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers for policymaking).

10. V súvislosti so škodlivosťou omamných látok a psychotropných látok si nemožno nevšimnúť ani odborné komentáre, podľa ktorých je to práve konzumácia alkoholu, ktorá je hlavnou príčinou nízkeho veku dožitia obyvateľov Slovenska v porovnaní s prevažnou väčšinou obyvateľov v Európskej únii, pričom podľa definície ide o preventibilné úmrtia (je možné im predísť efektívnymi opatreniami na celoštátnej úrovni – pozri OKRUHLICA, Ľ.: Slovensku chýba tvrdá reflexia – tu je! In: Alkoholizmus a drogové závislosti, 2020, roč. 55, č. 3 – 4, s. 177 – 180). Obchodovanie s touto škodlivou návykovou látkou je ale právne a spoločensky akceptované, a *de lege lata* je napríklad dokonca prípustná reklama alkoholických nápojov v blízkosti špecializovaných zariadení na liečbu ľudí závislých od alkoholu (porovnaj *a contrario* § 5 zákona č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

11. Ak podľa uvádzaných zdrojov existuje vyššia škodlivosť iných látok pred kanabisom, to pochopiteľne neznamená, že kanabis škodlivý nie je. Odhaduje sa, že približne 1,3 % dospelých v Európskej únii (3,7 milióna ľudí) sú jeho každodenní alebo takmer každodenní užívatelia, a práve táto skupina má najvyššie riziko vzniku problémov spojených s touto drogou. Užívanie kanabisu môže spôsobiť alebo zhoršiť rôzne fyzické a duševné zdravotné problémy vrátane chronických respiračných ťažkostí, závislosti a psychotických symptómov. Okrem toho štúdie zistili, že pravidelné užívanie kanabisu môže byť spojené so zhoršenými študijnými výsledkami a so zvýšeným rizikom konfliktu s trestnoprávnym systémom. Problémy sú najviac spojené so skorým začiatkom užívania, produktmi s vysokou účinnosťou a pravidelným a dlhodobým vzorcom užívania (pozri materiál Agentúry Európskej únie pre drogy „Cannabis – the current situation in Europe, European Drug Report 2024). Na druhej strane, práve v súvislosti so zákonmi namierenými proti kanabisu sa nepotvrdzuje hypotéza, že zvýšenie trestov povedie k zníženiu užívania a zníženie trestov povedie k zvýšeniu užívania – jednoduchá súvislosť medzi právnymi zmenami a prevalenciou užívania kanabisu nebola nájdená (pozri s. 24 materiálu euda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policymaking).

12. Na tomto mieste si preto dovoľujem sformulovať **kľúčovú výhradu k disentovanému nálezu:** pokiaľ je limitom v oblasti trestného zákonodarstva svojvôľa, úlohou zákonodarcu je predložiť racionálne vysvetlenie, prečo sa škodlivosť návykovej látky v jednom prípade prejavuje v nižšej trestnej sadzbe (§ 171 ods. 1 a § 172 ods. 1 verzus § 171 ods. 2 a § 172 ods. 2 Trestného zákona, rešpektujúc aj výsledky vedeckého bádania), a v druhom prípade (preskúmavané ustanovenie) už rovnaké východisko relevantné nie je. Vo všeobecnejšom (rovnako aktuálnom) ponímaní možno túto výhradu sformulovať ako povinnosť zákonodarcu komunikovať (ideálne nielen) s ústavným súdom cieľ prijímanej právnej úpravy, pretože v opačnom prípade sa ochrana ústavnosti môže zmeniť len na dialóg ústavného súdu samého so sebou (ergo nežiaduci monológ).

13. Nevylučujem, že pre takýto antagonizmus teoreticky môže existovať legitímny dôvod. Jeho predloženie je však úlohou zákonodarcu, či už v sprievodných dokumentoch v rámci zákonodarnej činnosti, alebo najneskôr v konaní o súlade právnych predpisov, kde je na to vytvorená osobitná príležitosť (§ 76 zákona o ústavnom súde). Pripomínam, že listom predsedu zo 14. decembra 2023 (č. PREDS-266/2023) národná rada k predmetnej veci stanovisko nezaujala. V takejto situácii existovali z môjho pohľadu dve možnosti: (i) rozšíriť už beztak širokú mieru úvahy zákonodarcu v oblasti trestného zákonodarstva aj o prípustnosť ústavného monológu, pri ktorom nie je potrebné vysvetliť dôvody prijatia právneho predpisu nezávislému súdnemu orgánu ochrany ústavnosti, čím by sa prieskum Trestného zákona fakticky približoval režimu čl. 125 ods. 4 druhej vety ústavy v kontexte záverov z uznesenia sp. zn. PL. ÚS 8/2022, alebo (ii) zotrvať na už judikovanom právnom názore, že svojvôľa (zahrňujúc nepochybne aj nepoznanie vôle zákonodarcu) predstavuje skutočný a aplikovateľný limit, ktorého nerešpektovanie má v konaní o súlade právnych predpisov ústavnoprávne následky.

14. Ak navrhovateľ s odkazom na vec sp. zn. PL. ÚS 1/2004 argumentoval, že každý zákon by mal spĺňať požiadavky vo všeobecnosti kladené na akúkoľvek zákonnú úpravu v právnom štáte, ktoré možno odvodiť od čl. 1 ods. 1 ústavy (pričom medzi ústavné princípy vlastné právnemu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov), v nadväznosti na vlastnú rozhodovaciu činnosť mal dať ústavný súd prednosť druhej možnosti. Ak je zásah do základných práv a slobôd bez právneho základu alebo je v tomto zmysle nevysvetlený (ergo svojvoľný či arbitrárny), tak ide o porušenie obmedzovaného základného práva a už nemá žiaden význam ďalšie vyvažovanie (pomerovanie) v rámci princípu proporcionality (PL. ÚS 5/2017, 96. bod).

15. Dopad zistenej svojvôle pritom mohol byť nálezom ústavného súdu obmedzený len na dolnú hranicu preskúmavanej trestnej sadzby a reduktívnym výrokom limitovaný len na omamnú látku konope, rastliny konope, živice z konopy alebo psychotropnú látku obsahujúcu akýkoľvek tetrahydrokanabinol, izomér alebo jeho stereochemický variant (THC). Zákonodarcom uznané východiská rešpektujúce aj výsledky vedeckého bádania (§ 171 ods. 1 a § 172 ods. 1 verzus § 171 ods. 2 a § 172 ods. 2 Trestného zákona) by následne mohol zvážiť navrhovateľ ako nezávislý a nestranný súd. Pozitívny zákonodarca by zase mohol na nález ústavného súdu reagovať riadne vysvetlenou novelizáciou, lebo ústavný súd by si rozhodovanie o konkrétnej výške dolnej hranice trestnej sadzby neprisvojil. Jednou možnosťou by bola úprava v súlade s východiskami aplikovanými v citovaných častiach § 171 a § 172 Trestného zákona. Medzi ďalšie alternatívy by mohlo patriť racionálne vysvetlenie negácie týchto východísk alebo napokon tiež sprísnenie trestnej sadzby pri tých omamných látkach a psychotropných látkach, ktoré (zjavne pre svoju škodlivosť) zvýrazňovala vo svojom stanovisku aj vláda, čím by úvaha zákonodarcu vo výsledku rešpektovala podstatu východísk založených zákonom č. 105/2022 Z. z. zohľadnených tiež v ďalšej zákonodarnej činnosti (pozri zákon č. 40/2024 Z. z. a 70. novelizačný bod z jeho čl. I). Zákonodarcovi by nič nebránilo, aby bola Slovenská republika zaradená medzi tie štáty Európskej únie, ktoré obchodovanie s kanabisom neposudzujú odlišne od obchodovania s inými drogami (pozri materiál citovaný na konci 12. bodu, s. 19 a 20), k čomu by však bola nevyhnutná aktivita smerom k ústavnému súdu. Zákonodarca na ňu však v tomto konaní rezignoval.

16. Práve v tejto súvislosti naopak kladne vnímam záverečné upozornenie v odôvodnení nálezu, že pokiaľ je účastníkom konania v zmysle § 76 zákona o ústavnom súde aj ten orgán verejnej moci, ktorý napadnutý právny predpis vydal, je legitímne očakávať jeho procesnú aktivitu prejavujúcu sa okrem iného aj tým, že k napádanému predpisu alebo jeho časti zaujme

stanovisko. Kým nález ponecháva *pro futuro* otvorené dvere ústavnému súdu, aby odlišný prístup normotvorcu zohľadnil, na základe už uvedeného sa domnievam, že sa tak malo stať už v prejednávanej veci, v ktorej však bohužiaľ mal o dialóg záujem len jeden ústavný orgán.

V Košiciach 11. júna 2025

Miloš Maďar
sudca

PL. ÚS 9/2023

Odlišné stanovisko sudcov Petra Straku a Martina Vernarského k nálezu sp. zn. PL. ÚS 9/2023

1. Po úvode s predstavením veci uvedieme v prvej časti disentu, prečo je podľa nášho názoru namietaná výška trestu z hľadiska ústavy neprimeraná, v druhej časti uvedieme podporné argumenty pre aplikáciu mimoriadneho zníženia trestu a v tretej časti sa vyjadríme k európskoprávnemu rozmeru veci.

Úvod

2. Skutočnosť, že trom študentom hrozí 7 – 15 rokov odňatia slobody za to, že si navzájom v komunite „prepredali“ 300 gramov marihuany po dobu troch mesiacov, je problém spoločenský. Krajina, ktorá nad iné potrebuje vzdelanosť a generačnú súdržnosť, má sklony vyučiť pobytom vo výkone trestu študenta remeslo zločinecké namiesto vzdelania univerzitného. Podľa nášho názoru tu však nejde len o problém spoločenský, ale aj právny až ústavnoprávny, čo neznamená akékoľvek zľahčovanie drogovej problematiky.

3. Rovnaký právny názor mal aj okresný (mestský) súd, ktorý navrhol ústavnému súdu, aby preskúmal primeranosť dolnej sadzby trestu odňatia slobody nasledujúcej skutkovej podstaty: *„Kto neoprávnene vyrobí omamnú látku alebo psychotropnú látku alebo neoprávnene obchoduje s omamnou látkou alebo psychotropnou látkou v nepatrnom množstve, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až pätnásť rokov, ak spácha čin na viacerých osobách.“*

4. Aplikovaná na skutkové okolnosti prerokúvaného prípadu je namietaná presne táto právna norma: *Kto predá najmenej trom osobám marihuanu v celkovom množstve nad 1,5 gramu, odsúdi sa na nepodmienečný trest odňatia slobody nie kratší ako sedem rokov.*

5. Uvedená norma vyplýva čiastočne z textu zákona, čiastočne z ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). Z textu zákona vyplýva, že akýkoľvek predaj marihuany sa považuje za „obchodovanie“ s drogami (§ 135b ods. 2 TZ), kde základná sadzba je stanovená na 1 – 5 rokov (§ 173 ods. 1 TZ). Z ustálenej judikatúry najvyššieho súdu (5 Tdo/77/2012, 3 Tdo/35/2014, 6 Tdo/10/2016, 2 Tdo/35/2017) vyplýva, že predaj aspoň trom osobám napĺňa v drogovej veci znak spáchania skutku „na viacerých osobách“ – a teda „závažnejším spôsobom konania“ [§ 138 písm. j) + § 127 ods. 12 TZ], kde je prísnejšia sadzba 7 – 15 rokov [§ 173 ods. 3 písm. c) TZ]. Z ustálenej judikatúry tiež vyplýva, že minimálne trestnoprávne relevantné množstvo marihuany je 0,5 gramu sušiny.

6. Ústavný súd nálezom návrhu nevyhovel, odvolajúc sa tiež na možnosť aplikácie § 39 TZ o mimoriadnom znížení trestu. Sme presvedčení, že návrhu malo byť vyhovené, a preto k nálezu pripájame odlišné stanovisko. Upresňujeme, že predmetom veci bola prísnosť, primeranosť, resp. presnosť sankcie, a nie nejaká podoba legalizácie obchodovania s danými látkami.

7. Ešte pred minuloročnou novelou Trestného zákona na prelome rokov 2014 – 2015 traja študenti z internátu kúpili od priekupníka MARIHUANU a tú ďalej na internáte predali ďalším deviatim. Týmto spôsobom naplnili pojem OBCHODOVANIE zo skutkovej podstaty a zároveň priťažujúcu okolnosť NA VIACERÝCH OSOBÁCH, čím sa aktivovala sadzba 10 – 15 rokov. Po novele sa sadzba zmenila na 7 – 15 rokov.

8. Na tomto mieste je potrebné uviesť, že špecifikom dotknutej skutkovej podstaty je skutočnosť, že pojem OBCHODOVANIE zahŕňa nielen klasické dílerstvo tvrdých narkotík motivované ziskom, ale aj pre-predávanie medzi študentami. Zahraničné úpravy to rozlišujú: Klasickým príkladom je nakladanie s drogami na komerčný účel podľa § 29 ods. 3 (sadzba 1 – 15 rokov) odlíšené od bežného predávania či šírenia drogy podľa § 29 ods. 1 (sadzba do 5 rokov) nemeckého Betäubungsmittelgesetz či analogické rozlíšenie v rakúskom Suchtmittelgesetz

medzi § 27 ods. 3 (sadzba do 3 rokov) a § 27 ods. 1 (sadzba do 1 roka). Porovnaj tiež čl. 222-39 (sadzba 1 mesiac až 5 rokov) vs. čl. 222-37 (sadzba do 10 rokov) francúzskeho Code pénal či čl. 73 ods. 5 (6 mesiacov – 4 roky) vs. čl. 73 ods. 4 (sadzba 2 – 6 rokov) talianskeho Testo unico stupefacenti.

O zjavnosti

I. Neprimeranosť trestu

9. V prvej časti disentu argumentujeme, že ústavnoprávne najbezpečnejšie riešenie bolo vyhlásiť napadnutú časť predpisu za neústavnú. Plénum sa síce zaoberalo rozsahom sadzby, ale nie jej primeranosťou. Body 53 a 54 nálezu vyznievajú tak, že ústavný súd skúma, či trestná sadzba je dostatočne široká. Avšak aj trestná sadzba s extrémne širokým rozpätím môže začínať neprimerane prísnou dolnou hranicou.

10. Ústavnoprávne by bolo bezpečnejšie vyhlásiť nesúladnosť tiež z dôvodov rozhodovacej praxe, pretože krajské súdy vykladajú mimoriadne zníženie trestu reštriktívne (napr. Krajský súd v Bratislave vo veci sp. zn. 1 To 118/2016, Krajský súd v Žiline vo veci sp. zn. 1 To 120/2017, Krajský súd v Prešove vo veci sp. zn. 10 To 41/2013). Zároveň najvyšší súd neaplikovanie § 39 TZ nepovažuje za dovolací dôvod (R 5/2011, R 51/2014, 1Tdo/37/2023, 2Tdo/43/2024). Hoci tento reštriktívny výklad považujeme z dôvodov vysvetlených v časti II za nesprávny, vzhľadom na jeho doterajšie praktické uplatňovanie bolo zo strany ústavného súdu žiaducejšie pristúpiť buď k derogácii slov „sedem rokov“ v § 173 ods. 3 TZ alebo k rozsahovému, resp. reduktívnemu výroku (PL. ÚS 99/2011, PL. ÚS 6/94), k nesúladnosti slov „sedem rokov“ v § 173 ods. 3 TZ v rozsahu, v akom sa vzťahujú na konopné drogy. Napokon mimoriadne zníženie trestu má svoje limity, pretože podľa § 39 ods. 3 písm. d) TZ pri ukladaní trestu pod zákonom ustanovenú trestnú sadzbu však súd nesmie uložiť trest odňatia slobody kratší ako dva roky, ak je v osobitnej časti tohto zákona dolná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody aspoň päť rokov.

11. Nám je **zjavné**, že možnosť uložiť 7-ročný trest za predmetný skutok je neústavná z hľadiska požiadavky primeranosti. Ale ako túto neprimeranosť preukázať? Ako urobiť zjavnosť zjavnou?

12. Užitočné je pozrieť sa do niektorých iných skutkových podstát proti rovnakej chránenej hodnote (život a zdravie): (i) Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov (§ 147 ods. 1 TZ). (ii) Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov (§ 148 ods. 1 TZ). Uvedené platí aj pri osobitnom motíve a chránenej osobe (§ 148 ods. 2 TZ), kde je sadzba 5 – 10, stále to platí aj pri konaní zločineckej organizácie (§ 148 ods. 3 TZ), kde sadzba je 7 – 12. Inými slovami, ak skupina násilníkov zbije dieťa pre jeho rasu a dieťa na následky zomrie, môžu byť trestaní miernejšie, než stanovuje napadnutá norma. V literatúre týkajúcej sa trestného práva, resp. ústavnoprávnych štandardov primeranosti trestov sa táto metóda nazýva *ordinálna proporcionalita* (VIGANÒ, F. La proporzionalità della pena: Profili di diritto penale e costituzionale. Torino : Giappichelli, 2021.).

13. Ďalším meradlom na zistenie primeranosti trestov je rámcové rozhodnutie Rady 2004/757/SVV z 25. októbra 2004, ktorým sa stanovujú minimálne ustanovenia o znakoch skutkových podstát trestných činov a trestov v oblasti nezákonného obchodu s drogami, teda ktoré stanovuje spoločné európske štandardy na trestanie drogových trestných činov (ďalej len „rámcové rozhodnutie“). Skutková podstata podľa § 173 spĺňa kritériá transpozície rámcového rozhodnutia (porov. bod 5 prílohy 3 Trestného zákona).

14. Podľa článku 2 rámcového rozhodnutia (Trestné činy spojené s obchodom s drogami a prekurzormi):

„1. Každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí trestnosť týchto úmyselných skutkov, pokiaľ nie sú povolené:

a) výroba, zhotovenie, získavanie, príprava, ponuka, ponuka na predaj, distribúcia, predaj, dodanie za akýchkoľvek podmienok, sprostredkovanie, odoslanie, odoslanie tranzitom, preprava, dovoz alebo vývoz drog;

b) pestovanie ópiového maku, kra koky a rastliny konope;

c) prechovávanie alebo nákup drog s úmyslom vykonávať niektorú z činností uvedených pod písmenom a);

d) výroba, preprava alebo distribúcia prekurzorov s vedomím, že sa použijú pri nezákonnej výrobe alebo na nezákonnú výrobu alebo zhotovenie drog.

2. Skutky uvedené v odseku 1 nespadajú do rozsahu pôsobnosti tohto rámcového rozhodnutia v prípade, ak sa ich páchatelia dopustia výlučne pre svoju osobnú spotrebu v zmysle vnútroštátneho práva.“

15. Pre našu vec je dôležitý čl. 4 ods. 1 rámcového rozhodnutia, podľa ktorého každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článkoch 2 a 3 ukladali účinné, primerané a odradzujúce tresty. Každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia, ktorými zabezpečí, aby sa za trestné činy vymedzené v článku 2 ukladali tresty s hornou hranicou najmenej 1 až 3 roky odňatia slobody.

16. Z európskej normy vyplýva, že za komerčné obchodovanie s drogami vyžaduje hornú hranicu trestu 1 až 3 roky a nakladanie pre osobnú spotrebu môže stáť aj pod týmito štandardmi.

17. Z recitálu 5 k rámcovému rozhodnutiu: *„Pri určovaní výšky trestov treba vziať do úvahy skutkové okolnosti, ako napríklad množstvo a druh drogy, s ktorou sa obchodovalo, a skutočnosť, či bol skutok spáchaný v rámci zločineckej organizácie.“* Európska legislatíva teda požaduje ako úplné minimum hornú hranicu jedného roka odňatia slobody za *„... ponuku, ponuku na predaj, distribúciu, predaj... sprostredkovanie“* drog vrátane marihuany. Zároveň právo EÚ v čl. 49 ods. 3 charty, ktorý je pripomenutý aj v čl. 2 ods. 1 rámcového rozhodnutia, zakazuje neprimerané tresty. Bod 5 dôvodovej správy k rámcovému rozhodnutiu ako výkladová pomôcka k primeranosti trestov hovorí, že je potrebné vziať do úvahy aj druh drogy, pretože rôzne druhy drogy majú rôznu škodlivosť, a teda odôvodňujú rôznu prísnosť trestania. Aj podľa nášho názoru je potrebné rozlišovať medzi marihuanou a tzv. tvrdými drogami, pretože drogy podľa poznatkov vedy nemajú rovnakú škodlivosť pre spoločnosť. Rámcové rozhodnutie ustanovuje ako záväznú aspoň 10-ročnú hornú hranicu v prípade tých najnebezpečnejších drog pašovaných zločineckou skupinou. Sme presvedčení, že už takto na aritmetických základoch by bolo možné konštatovať neprimeranosť dolnej sadzby skutkovej podstaty (porov. tiež odlišné stanovisko k nálezu sp. zn. III. ÚS 412/2020) – nie ako porušenie ustanovenia čl. 4 ods. 1 druhej aliney ako takého, ale ako porušenie všeobecného princípu proporcionality trestov na európskej úrovni potvrdenému najmä v čl. 49 ods. 3 charty, kde sadzby v čl. 4 ods. 1 budú slúžiť ako výkladová pomôcka.

18. Zákazom určitých foriem nakladania s marihuanou vrátane jej predaja, hoci aj v rámci komunity a bez účelu dosahovania pravidelného mesačného príjmu, zákonodarca nepochybne sleduje legitímny cieľ v podobe ochrany života a zdravia obyvateľov, ako aj napĺňanie medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky. Dosiahnutie cieľa spočívajúceho v ochrane života a zdravia zákonodarca podporuje stanovením sankcie, ktorou v našom prípade je trest odňatia slobody upravený v § 173 ods. 3 TZ. Ten zasahuje do práva na osobnú slobodu. Ústavnoprávnym limitom sledovanej generálnej prevencie však vždy ostáva aj tzv. *kardinálna proporcionalita* trestu vo vzťahu k spáchanému trestnému činu, teda či nie je vo svojej podstate zjavne neprimeraný miere viny páchateľa. Z pohľadu škodlivosti pre zdravie patrí podľa lekárskej vedy marihuana k tým najmenej škodlivým drogám, a to aj v porovnaní s legálnym alkoholom. Ide teda o drogu, ktorej šírenie v malom množstve nemá potenciál výraznejšie zvýšiť riziko ohrozenia zdravia a života užívateľa alebo druhých ľudí (porov. pramene v bodoch 8-10 disentu sudcu Miloša Maďara). Trest sedem rokov odňatia slobody je preto neprimeraný závažnosti konania, ktoré spadá pod normu tento trest upravujúcu, a celospoločenskému úžitku, ktorý táto hrozba trestu potenciálne prináša.

19. Možno zmieniť, že moderná kriminológia rozvíja metódy, ako hľadať primerané tresty, a tieto metódy môže využiť legislatíva, ako aj ústavný súd (porov. stránku www.jaktrestame.cz; DRÁPAL, J. Nepromyšlená právní úprava a špatná praxe vedou k nesmyslnému utrpení velkého množství lidí. In: https://pravo21.cz/rozhovory/jakub-drapal-nepromyslena-pravni-uprava-a-spatna-praxe-vedou-k-nesmyslnemu-utrpeni-velkeho-mnozstvi-lidi; DRÁPAL, J. Judikatura ESLP k trestání sexuálního násilí: Dobré úmysly, špatné právo? In: Časopis pro právní vědu a praxi č. 4/2024, s. 663 a nasl., dostupné na internete https://doi.org/10.5817/CPVP2024-4-6).

20. Dovolíme si tiež upresniť plenárnu argumentáciu rozsudkami ESĽP. Plénum sa v bode 57 nálezu odvoláva na judikatúru ESĽP, podľa ktorej *„trestné činy spojené s drogami majú byť vo všeobecnosti považované za tie najzávažnejšie v rámci trestnoprávneho spektra“*. Ide však o kritérium z judikatúry ESĽP na posúdenie, či vyhostenie sťažovateľa – cudzinca z dôvodu jeho trestnej činnosti porušilo čl. 8 dohovoru. Z detailného pohľadu vyplýva, že rozsudok vo veci Unuane vs. Spojené kráľovstvo nesúvisí s drogovou trestnou činnosťou, sťažovateľ sa žiadnej nedopustil a vyhostený bol pre iné trestné činy. V citovanej veci Loukili vs. Holandsko bol sťažovateľ vyhostený ako následok odsúdenia za prechovávanie *„komerčného množstva“* 500 gramov kokaínu a z dôvodu, že *„tvrdé drogy predstavujú závažné nebezpečenstvo pre verejné zdravie“*. Išlo o drogového dílera a bol mu okrem vyhostenia uložený päťmesačný trest odňatia slobody a konfiškácia vozidla, ktoré modifikované na pašovanie používal. Podobne v rozhodnutí Akbulut vs. Spojené kráľovstvo (53586/08) bol vyhostený sťažovateľ, ktorý bol vo vrcholných pozíciách zločineckej organizácie pašujúcej veľké množstvá heroínu. V týchto prípadoch ESĽP nevidel vo vyhostení porušenie čl. 8 dohovoru. Inak tomu bolo vo veci Udeh vs. Švajčiarsko (12020/09), kde ESĽP nevidel dve odsúdenia – za prechovávanie malého množstva kokaínu a pašovanie 250 gramov kokaínu – za dostatočný dôvod na vyhostenie, pretože išlo o jediné trestné činy sťažovateľa, ktorý tak *„nevykazoval reálny kriminálny úmysel a potenciál“*. Jeho vyhostením preto došlo k porušeniu čl. 8 dohovoru. Hodný spomenutia je rozsudok vo veci Ezzoudhi vs. Francúzsko (47160/99), kde sťažovateľ bol opakovane prichytený s malými množstvami rôznymi drog – heroín, kokaín, hašiš, ktoré mal údajne pre osobnú spotrebu. To tvrdil aj o 125 gramoch hašišu, z ktorých však iba niekoľkým kamarátom časť mal darovať. ESĽP jeho vyhostenie považoval za porušenie čl. 8 dohovoru a uviedol: *„Podstatným prvkom pri posudzovaní primeranosti opatrenia vyhostenia je závažnosť trestných činov spáchaných sťažovateľom. V tejto súvislosti súd poznamenáva, že podľa rozsudku odvolacieho súdu v Lyone bol sťažovateľ odsúdený na dva roky odňatia slobody za porušenie legislatívy o omamných látkach, pričom tieto skutky sa zdajú byť v podstate spojené s užívaním a konzumáciou drog. Podľa názoru súdu nemožno rozumne tvrdiť, že by sťažovateľ na základe týchto skutkov predstavoval vážnu hrozbu pre verejný poriadok... Trestné činy, ktorých sa sťažovateľ dopustil, teda nemožno – ani jednotlivo, ani ako celok – považovať za mimoriadne závažné, zatiaľ čo zásah (vyhostenie) je pre sťažovateľa prísny, keďže má silné väzby na Francúzsko a nezdá sa, že by mal s Marokom iné väzby ako štátne občianstvo. Navyše, trvalý charakter zákazu (vstupu či pobytu) sa javí ako mimoriadne prísny.“* Všetky rozsudky ESĽP z tejto línie, ktoré sú nám známe a na ktoré je odkazované v týchto veciach, sa týkali vždy tvrdých drog, jedinou čiastočnou výnimkou je vec Ezzoudhi.

II. Mimoriadne zníženie trestu

21. V **druhej časti** disentu osvetlíme, čo podľa nášho názoru vyplýva z výroku a odôvodnenia nálezu pre aplikačnú prax. V tejto časti má náš text viac povahu **doplňujúceho stanoviska**.

22. V istom zmysle ústavný súd v rozhodujúcom bode 55 nálezu uznal neprimeranosť trestu v preskúmavanej norme, pretože v danom odseku poukazuje na možnosť **mimoriadneho zníženia trestu**. Možno to považovať za záväzný ústavnokonformný výklad napadnutej časti trestného zákona. Pri ústavnokonformnom výklade ústavný súd nederoguje predpis za predpokladu, že sa bude vykladať stanoveným spôsobom.

23. Považujeme na tomto mieste za potrebné podrobnejšie sa venovať obsahu inštitútu mimoriadneho zníženia trestu z hľadiska textu jeho slovného vyjadrenia v Trestnom zákone a legislatívneho vývoja. To preto, lebo slovo „mimoriadne“ v nadpise (rubrike) mimoriadne zníženie trestu môže zvádzať k záveru, že tento inštitút sa viaže na okolnosti prípadu alebo pomery páchateľa. Mimoriadnosť sa tu však viaže na neprimeranosť trestu.

24. Trestný zákon z roku 1961 stanovil v § 40 v jeho pôvodnom znení: *„Ak má súd vzhľadom na **výnimočné** okolnosti prípadu alebo vzhľadom na **mimoriadne** pomery páchateľa za to, že by použitie trestnej sadzby odňatia slobody ustanovenej týmto zákonom bolo pre páchateľa neprimerane prísne a že možno účel trestu dosiahnuť i trestom kratšieho trvania, môže znížiť trest odňatia slobody pod dolnú hranicu trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom.“*

25. Novelou, a to zákonom č. 175/1990 Zb., ktorá reagovala na November 1989 sa v § 40 ods. 1 vypustili slová „výnimočné“ a „mimoriadne“. Dôvodová správa túto zmenu vysvetlila tým, že niektoré skutky, ktoré napĺňajú znaky stanovených skutkových podstát, vyžadujú možnosť

stanoviť trest pod dolnú sadzbu vzhľadom na rozmanitosť situácií, ktoré tieto skutkové podstaty pokrývajú. Tým sa úplne zmenila koncepcia mimoriadneho zníženia trestu:

„Výbory Federálního shromáždění ČSSR již v minulosti doporučily svými usneseními na základě projednání zásad využít při zpracování paragrafového znění připomínek a návrhů poslanců. Mezi takovými připomínkami se vyskytly opakovaně i poukazy na to, že spodní hranice trestní sazby u trestného činu loupeží podle § 234 tr. zák. je příliš vysoká a neumožňuje pachateli uložit podmíněný trest odnětí svobody ani tehdy, je-li intenzita použitého násilí nebo pohrůžky násilí nízká a jednání směřuje ke zmocnění se cizí věci malé hodnoty (např. částky na nákup cigaret apod.)... Uvedené připomínky není možno řešit změnou rozpětí trestní sazby, neboť by to znamenalo nově určovat typovou nebezpečnost jmenovaných trestných činů, která byla stanovena i ve vztahu k dalším deliktům uvedeným v trestním zákoně. Připomínkám bylo vyhověno tím, že okolnosti a poměry, které bere soud v úvahu při mimořádném snížení trestu odnětí svobody nejsou již v zákoně charakterizovány jako výjimečné a mimořádné, ale soud je bude posuzovat vzhledem k tomu, zda použití trestu v zákonem stanovené sazbě by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné. Takováto úprava je v souladu s cíli depenalizace a s posílením samostatnosti soudů.“

26. Na novú koncepciu mimoriadneho zníženia trestu nadviazala aj aktuálna, úplne zhodná úprava z roku 2005, čo potvrdzuje aj dôvodová správa: *„Návrh prevzal osvedčené ustanovenia platného Trestného zákona o znížení trestu pod dolnú hranicu, ale s prihliadnutím na rozšírenie systému trestov a na zakotvenú podpornú zásadu trestu odňatia slobody stanovuje aj minimálne hranice iných druhov trestu, pod ktoré súd nesmie daný druh trestu uložiť ani v prípade ukladania trestu pod všeobecnú dolnú hranicu daného druhu trestu. Oproti platnej úprave sa rozširujú dôvody, keď možno uložiť trest pod dolnú hranicu (napr. pomoc páchateľa pri objasnení závažnej trestnej činnosti a konanie o dohode atď.).“*

27. Využitie mimoriadneho zníženia trestu sa preto ponúka práve pri takej skutkovej podstate, ktorá v sebe, ako bolo už uvedené, nesie dve skutkovo značne odlišné situácie.

28. Predmetný inštitút je potrebné čítať spolu s § 33a Trestného zákona [*(1) Páchateľovi nemožno uložiť kruté a neprimerané sankcie. Výkonom sankcie nesmie byť znížená ľudská dôstojnosť. (2) Sankcie sa ukladajú s prihliadnutím na povahu a závažnosť trestného činu alebo činu inak trestného a na osobu páchateľa a jeho pomery. (3) Tam, kde postačí uloženie sankcie postihujúcej páchateľa menej citeľne, nesmie byť páchateľovi uložená sankcia, ktorá ho postihuje citeľnejšie. Páchateľovi najmä nesmie byť uložená sankcia spojená s ujmou na osobnej slobode páchateľa, ak možno účel sankcie dosiahnuť uložením sankcie nespojenej s ujmou na osobnej slobode páchateľa.*], ktorý je zákonnou konkretizáciou ústavnej požiadavky na primeraný trest.

29. Z hľadiska najnovšieho legislatívneho vývoja je významné, že nová skutková podstata neoprávneného prechovávania omamnej látky konope v § 171 ods. 1 TZ podporuje systematicky výklad, že aj nekomerčné obchodovanie práve s marihuanou sa má posudzovať miernejšie.

30. Z celej druhej časti vyplýva, zvlášť z § 173 v spojení s § 39 a § 33a Trestného zákona, že všeobecný súd môže a má aplikovať na základe ústavnokonformného výkladu mimoriadne zníženie trestu a uprednostniť ho proti protichodnej judikatúre všeobecných súdov, a to vždy, ak zo skutkových okolností vyplýva neprimeranosť trestu. Všeobecný súd môže zvážiť aj podmienečný odklad trestu.

31. Možno ešte doplniť, že ústavný súd už na senátnej úrovni (III. ÚS 271/2021) adresoval problematickosť legislatívneho riešenia § 138 Trestného zákona – znaku závažnejšieho spôsobu konania, pretože nie sú dokonale premyslené účinky tohto znaku v jednotlivých skutkových podstatách. Vo veci, z ktorej vzišiel návrh na nesúlad, umocňuje kombinácia znaku obchodovania a znaku na viacerých osobách prvok „dílerstva“, hoci ide o komunitné prepredávanie si marihuany, a táto kombinácia výrazne zvyšuje trest.

32. Napokon v širšom kontexte trestania zmieňujeme všeobecnejšiu úvahu o vzťahu prísnosti normy a individualizácie trestu zo stanoviska AG Bobeka k predbežnej otázke týkajúcej sa primeranosti trestania: *„Určitým spôsobom sú (všeobecná) legislatívna primeranosť a (individuálna) primeranosť pri rozhodovaní spoločnými nádobami. Čím viac sa aplikuje prvá*

z uvedených, tým menej je možno potrebná druhá, a naopak. V každom prípade je východiskovým pravidlom fungovania systému ako celku pravidlo priamej úmery: čím väčší je zásah do práv jednotlivcov, tým drakonickejšie sú sankcie, a tým väčšia je potreba zohľadniť individuálne okolnosti každého prípadu a prípadnú právomoc zmeniť sankcie.“ (bod 44; návrhy generálneho advokáta Michala Bobeka prednesené 26. júna 2018, vec C-384/17 Dooel Uvoz-Izvoz Skopje Link Logistik N&N proti Budapest Rendőrfőkapitánya).

III. Európsky rozmer veci

33. Nadzákonný štandard primeranosti trestov vyplýva aj z európskeho práva, a to jednak z rámcového rozhodnutia, ako aj z čl. 49 ods. 3 charty.

34. Plénum ústavného súdu v uznesení o prijatí veci odmietlo návrh v časti, v ktorej ako referenčná norma bol označený čl. 49 ods. 3 charty, a to na základe „simmenthalovskej“ úvahy, že všeobecný súd sám zabezpečí *effet utile* [domnievame sa, že ústavný súd mohol aj v konaní o súlade prijať vec aj vo vzťahu k charte a dať predbežnú otázku Súdnemu dvoru Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), pretože nejde o *acte éclairé*].

III.1. Všeobecnejšie k právnej záväznosti charty

35. V súvislosti s uznesením o prijatí veci odznelo (porov. uznesenie sp. zn. PL. ÚS 9/202340 z 27. júna 2023 s odlišnými stanoviskami), že okresný (mestský) súd by dokázal prekonať dolnú hranicu trestnej sadzby jedine v prípade existencie relevantného aktu EÚ s priamym účinkom, pričom čl. 49 ods. 3 charty v danej veci nemôže mať priamy účinok, a preto len zásah ústavného súdu dokáže zabezpečiť plný účinok zásady primeranosti trestov podľa charty, no Súdny dvor by v tom nebol nápomocný. Pretože uvedené právne názory súvisia aj s aplikáciou samotného nálezu, zahrnuli sme náš právny názor do odlišného stanoviska.

36. Uvádzajú sa dva dôvody, prečo charta v tejto veci nemá priamy účinok. Po prvé, keďže charta iba „dopĺňa a výkladovo podporuje“ právnu úpravu rámcového rozhodnutia, ktoré nie je spôsobilé priameho účinku, potom ani čl. 49 ods. 3 charty nemôže mať priamy účinok. Po druhé, zásady primeranosti trestov sa vzhľadom na dikciu čl. 52 ods. 5 charty ani nemožno, keďže ide o zásadu, dovolávať v konaní pred súdom.

37. Náš právny názor je odlišný. Charta je riadnou súčasťou primárneho práva Európskej únie. Je síce uplatniteľná iba v prípade výkonu práva EÚ, avšak svoj konkrétny účinok už neodvádza od účinku aktu, ktorý členský štát vykonáva. Je pravda, že čl. 4 ods. 1 rámcového rozhodnutia („... štát... prijme... primerané... tresty“) podľa predlisabonského znenia čl. 34 ods. 2 písm. b) ZEÚ nemôže mať priamy účinok, to však neznamená, že ani čl. 49 ods. 3 charty, ktorého aplikácia je aktivovaná práve týmto rámcovým rozhodnutím, nemôže mať priamy účinok.

38. Charta totiž *„opätovne potvrdzuje práva vyplývajúce najmä z ústavných tradícií a medzinárodných záväzkov spoločných pre členské štáty“*. Princíp proporcionality trestov vyplývajúci z ústavných tradícií a opätovne potvrdený chartou je zároveň všeobecným princípom práva EÚ. Súdny dvor už potvrdil napr. priamy účinok všeobecného princípu zákazu diskriminácie vykonávaného smernicou aj na horizontálne vzťahy (C-555/07, Kücükdeveci), a to dokonca aj v prípade, keď ešte neuplynula lehota na implementáciu smernice (C-144/04, Mangold).

39. Článok 52 ods. 5 charty má podľa literatúry európskeho práva problematickú formuláciu. Do charty bol doplnený na naliehanie britskej vlády a jeho zámerom je vylúčiť justiciabilitu hospodárskych a sociálnych práv, pričom formulácia je inšpirovaná čl. 53 španielskej ústavy. Tá v spomínanom článku klasické práva a slobody prvej generácie označuje ako „práva“, kým o hospodárskych a sociálnych právach hovorí aj ako o „princípoch“ sociálnej a hospodárskej politiky. V charte však táto formulácia vyvoláva výkladové problémy. V každom prípade z vysvetliviek k charte aj z judikatúry Súdneho dvora jasne vyplýva, že nie všetko, čo charta označuje ako zásadu, je zásadou aj na účely čl. 52 ods. 5 charty [PEERS, S. et al. (eds.) The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary. Second Edition. Oxford : Hart Publishing, 2021, s. 1658 – 1664].

40. Veľká komora Súdneho dvora vo veci C-205/20 NE v. Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld sa zaoberala otázkou priameho účinku zásady proporcionality trestov. V predmetnej veci išlo o smernicu, ktorá obsahovala identické ustanovenie o povinnosti členských štátov upraviť „účinné, primerané a odradzujúce tresty“. Podľa Súdneho dvora táto

zásada primeranosti trestov je „bezpodmienečná a dostatočne presná na to, aby sa na ňu mohol odvolávať jednotlivec a aby ju vnútroštátne správne orgány a súdy mohli uplatňovať“, a „zásada prednosti práva Únie sa má vykladať v tom zmysle, že vnútroštátnym orgánom ukladá povinnosť neuplatniť vnútroštátnu právnu úpravu, ktorej časť je v rozpore s požiadavkou primeranosti sankcií... len v rozsahu nevyhnutnom na uloženie primeraných sankcií“. Okrem toho Súdny dvor uviedol, že *„dodržiavanie zásady proporcionality, ktorá je všeobecnou zásadou práva Únie, je pre členské štáty pri vykonávaní tohto práva záväzné, a to aj v prípade, že nedošlo k zosúladeniu právnej úpravy Únie v oblasti uplatniteľných sankcií. Ak členské štáty v rámci takéhoto vykonania prijmú sankcie obzvlášť trestnej povahy, musia dodržiavať článok 49 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie, podľa ktorého prísnosť trestov nesmie byť neprimeraná trestnému činu. Táto zásada proporcionality, ktorú článok 20 smernice 2014/67 len pripomína, má teda kogentnú povahu“*.

41. Z uvedeného vyplýva, že zásada primeranosti trestov je všeobecnou zásadou práva EÚ a má priamy účinok. A to bez ohľadu na to, aký má účinok právny akt Únie, ktorý členský štát vykonáva, pretože tento akt zásadu proporcionality trestov nezavádza, ale iba pripomína. Inými slovami, táto zásada by bola záväzná a priamo účinná, aj keby ju predmetné rámcové rozhodnutie vôbec neuvádzalo. Stačí, že rámcové rozhodnutie upravuje sankcie v drogovej trestnej činnosti.

III.2. K aplikácii práva EÚ v trestnom práve s európskym prvkom

42. Všeobecný súd môže aplikovať **nepriamy účinok** rámcového rozhodnutia v spojení s chartou a podporiť mimoriadne zníženie trestu všeobecnejšou požiadavkou na primeranosť trestu z čl. 2 rámcového rozhodnutia a konkrétnejšie sadzbou stanovenou v čl. 4 rámcového rozhodnutia s prípadným podaním predbežnej otázky.

43. Právny poriadok, a naším právnym poriadkom je aj európske právo, tiež umožňuje, aby všeobecné súdy na základe **priameho účinku** čl. 49 ods. 3 charty uprednostnili princíp primeranosti pred dolnou sadzbou, ale ak by nebola zrejmá (acte éclairé) hmotnoprávna neprimeranosť sadzby z hľadiska európskoprávneho, musel by všeobecný súd podať predbežnú otázku Súdnemu dvoru.

44. Napríklad, v predmetnej veci by prichádzala do úvahy otázka, či sa čl. 49 ods. 3 charty má, aj vo svetle minimálnych horných hraníc ustanovených v čl. 4 ods. 1 druhej alinei rámcového rozhodnutia, vykladať v tom zmysle, že bráni právnej úprave a judikatúre vyžadujúcej za daný skutok uloženie trestu odňatia slobody v trvaní minimálne 7 rokov.

IV. Doplnok k vymedzeniu preskúmavanej normy

45. V záujme budúcich konaní o súlade, do ktorých by sa mohla premietnuť zásada *lex mitior* z čl. 50 ods. 6 ústavy, využívame ešte platformu odlišného stanoviska na dodatočné zamyslenie sa k vymedzeniu preskúmavanej normy vzhľadom na časové účinky noviel Trestného zákona prijatých v priebehu konania. Podstatou veci bola kombinácia (i) konkrétnej kontroly ústavnosti trestných sadzieb v spojení so (ii) zásadou aplikácie miernejšieho práva podľa čl. 50 ods. 6 ústavy. Po prijatí veci ústavný súd sám bez súčinnosti s predkladajúcim súdom začal preskúmavať novú, miernejšiu sadzbu. Domnievame sa, že plénum nemohlo vedieť, či nová norma je naozaj miernejšia, pretože napadnutú staršiu normu ústavnoprávne meritórne nepreskúmalo (porov. odlišné stanovisko k uzneseniu sp. zn. PL. ÚS 5/2025). Ústavný súd vo veciach konkrétnej kontroly konštantne prízvukuje, že všeobecný súd má vysvetliť aplikabilitu napadnutej normy, čo sa v danej veci nestalo [porov. bod 22 uznesenia sp. zn. PL. ÚS 11/2024: *„V súlade s ustálenou judikatúrou ústavného súdu, podľa ktorej sú to všeobecné súdy, ktoré sú primárne zodpovedné za výklad podústavného práva, je nepochybne v prvom rade úlohou všeobecného súdu, ktorý podáva ústavnému súdu svoj návrh, aby tvrdenú prejudicialitu napádaného ustanovenia na účely konania pred ústavným súdom náležite odôvodnil. Ústavný súd si však vo svojej už citovanej judikatúre od počiatku vyhradzuje právo tieto závery všeobecného súdu pri predbežnom prerokovaní jeho návrhu preskúmať a samostatne posúdiť splnenie podmienok konania pred všeobecným súdom, ako aj prejudicialitu (aplikovateľnosť) napadnutého ustanovenia vo veci, z ktorej návrh všeobecného súdu vzišiel (porov. napríklad PL. ÚS 12/2012, ods. 31 až 34, PL. ÚS 6/2014, PL. ÚS 15/2016).*“]. Všeobecný súd samotný má ex lege ako konajúci súd najlepší prehľad o veci. Ak by bola preskúmavaná pôvodná norma, v prípade vyhovenia by mali odsúdení nárok na

obnovu konania. Obdobne ponechanie – nepreskúmanie staršej normy by neumožnilo skoršie podmienečné prepustenie, pretože podľa zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu R 59/2003 sa neskoršie zmiernenie trestu zákonodarcom nepremieta do posúdenia podmienok podmienečného prepustenia – to sa posudzuje podľa pôvodnej výšky trestu.

Záver

46. V našom stanovisku sme chceli vysloviť, že vo veci sp. zn. PL. ÚS 9/2023 boli splnené podmienky na vyhovenie nálezu. Zároveň sme chceli upresniť účinky ústavnokonformného výkladu v náleze: (i) Všeobecný súd však môže a má aplikovať na základe predmetného ústavnokonformného výkladu mimoriadne zníženie trestu a uprednostniť ho aj proti protichodnej judikatúre všeobecných súdov, a to vždy, ak zo skutkových okolností vyplýva neprimeranosť trestu. (ii) Okrem toho ak je podľa Súdneho dvora sadzba neprimeraná v rámci rámcového rozhodnutia, na zabezpečenie plného účinku rámcového rozhodnutia musí všeobecný súd siahnuť po § 39 TZ, po mimoriadnom znížení trestu a neuplatniť vnútroštátnu judikatúru mu v tom brániacu (porov. C-441/14 Dansk Industri, § 32 – § 34, C-579/15 Popławski, § 32 – § 37). Tu všeobecný súd nerozhoduje *contra legem* a nevyhnutne nepotrebuje priamy účinok charty. Ak nie je jasné, že sadzba je neprimeraná, je potrebné podať predbežnú otázku. (iii) Napokon ak by v určitej veci ani použitie § 39 TP neviedlo k istote, že sadzba je primeraná (napríklad v tunajšej veci by aj 2 roky po uplatnení mimoriadneho zníženia trestu boli neprimerané), a podľa výkladu čl. 49 ods. 3 charty Súdnym dvorom by bol trest neprimeraný, všeobecný súd by neuplatnil vnútroštátne právo aj *contra legem* – namiesto sadzby v Trestnom zákone. Ak nie je jasné, že sadzba je podľa čl. 49 ods. 3 charty neprimeraná, je potrebné podať predbežnú otázku (porov. C-510/17, C-149/19).

V Košiciach 11. júna 2025

Peter Straka
sudca

Martin Vernarský
sudca

Vydavateľ Zbierky zákonov Slovenskej republiky, správca obsahu a prevádzkovateľ právneho a informačného portálu Slov-Lex dostupného na webovom sídle www.slov-lex.sk je
Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Račianska 71, 813 11 Bratislava,
tel.: +421 2 888 91 864, +421 2 888 91 865, e-mail: helpdesk@slov-lex.sk.